

T.C.
MANİSA CELAL BAYAR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ PROGRAMI

SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİNDE ŞİİR
KULLANIMIN ÖĞRENCİNİN AKADEMİK BAŞARISINA
ETKİSİ

Aybüke Zeliha GÜRLER

Danışman
Dr. Öğr. Üyesi Kadir ADAMAZ

MANİSA-2018

T.C.
MANİSA CELAL BAYAR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ PROGRAMI

SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİNDE ŞİİR
KULLANIMIN ÖĞRENCİNİN AKADEMİK BAŞARISINA
ETKİSİ

Aybüke Zeliha GÜRLER

Danışman
Dr. Öğr. Üyesi Kadir ADAMAZ

MANİSA-2018

	T.C. MANİSA CELAL BAYAR ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ YÜKSEK LİSANS EĞİTİMİ FORMLARI Tez Savunma Sınavı Tutanağı	Doküman Kodu	FRYL-031
		Yayınlanma Tarihi	26/03/2018
		Revizyon No/Tarih	2/23/03/2018
		Sayfa	1/1

TEZ SAVUNMA SINAV TUTANAĞI

Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü 19.06.2018 tarih ve 22/Ek-21 sayılı toplantısında oluşturulan jürimiz tarafından Manisa Celal Bayar Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği'nin 9. Maddesi gereğince Enstitümüz Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı Sosyal Bilimler Eğitimi Tezli Yüksek Lisans Programı öğrencisi Aybuke Zeliha GÜRLER'in "Sosyal Bilimler Öğretiminde Şiir Kullanımının Öğrencinin Akademik Başarısına Etkisi" konulu tezi incelenmiş ve aday 10.07.2018 tarihinde saat 14:00'da jüri önünde tez savunmasına alınmıştır.

Adayın kişisel çalışmaya dayanan tezini savunmasından sonra 30 dakikalık süre içinde gerek tez konusu, gerekse tezin dayanağı olan anabilim dallarından jüri üyelerine sorulan sorulara verdiği cevaplar değerlendirilerek tezin,

BAŞARILI olduğuna ☒ OY BİRLİĞİ ☒
DÜZELTME yapılmasına * ☐ OY ÇOKLUĞU ☐
RED edilmesine ** ☐ ile karar verilmiştir.

ÜYE
Dr. Öğr. Üyesi Güler SANCAR

BAŞKAN
Dr. Öğr. Üyesi Kenan ADAMAL

ÜYE
Dr. Öğr. Üyesi Aytekin TURAN

<u>Evet</u>	<u>Hayır</u>
☐	☐
Tez, burs, ödül veya Teşvik programına (Tüba, Fullbright vb.) aday olabilir.	
☐	☐
Tez, mutlaka basılmalıdır.	
☐	☐
Tez, mevcut haliyle basılmalıdır.	
☐	☐
Tez, gözden geçirildikten sonra basılmalıdır.	
☒	☐
Tez, basımı gereksizdir.	
☐	☐

* Bu halde adaya 3 ay süre verilir. İkinci tez savunma sınavında da başarısız olan öğrencinin Enstitü ile ilişkisi kesilir.

** Bu halde adayın Enstitü ile ilişkisi kesilir.

Hazırlayan
Enstitü Sekreteri

Onaylayan
Enstitü Müdürü

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “Sosyal Bilgiler Öğretiminde Şiir Kullanımının Öğrencinin Akademik Başarısına Etkisi” adlı çalışmanın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin bibliyografyada gösterilen eserlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanmış olduğumu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

10/07/2018

Aybüke Zeliha GÜRLER

İmza

ÖZET

SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİNDE ŞİİR KULLANIMININ ÖĞRENCİNİN AKADEMİK BAŞARISINA ETKİSİ

Bu araştırmanın amacı Sosyal Bilgiler öğretiminde şiir kullanımının öğrencinin akademik başarısına etkisini belirlemektir.

Günümüzde Sosyal Bilgiler öğretiminde sorunlar bulunmaktadır. Bu konuda edebi ürünlerin bu sorunların çözümünde öğretimi kolaylaştıracağı, kalıcılığı arttıracığı ve Sosyal Bilgiler öğretiminde şiirleri kullanarak bu boşluğun doldurulabileceği düşünülmüştür. Bu bağlamda Manisa ili Demirci ilçesi 75.Yıl Alime Paşa Ortaokulu 7.Sınıf öğrencileri üzerinde, deney (n=30) ve kontrol (n=30) grubu olmak üzere iki sınıf alınarak, öntest – sontest kontrol gruplu deneysel desen kullanılarak çalışma yapılmıştır. Araştırmada deney grubuna şiirlerin bir materyal olarak kullanıldığı yapılandırmacı yaklaşım modeli uygulanmış, kontrol grubuna ise şiirler yerine sadece ders kitabının kullanıldığı yapılandırmacı yaklaşım modeli uygulanmıştır. Sonuç olarak şiirlerin kullanımının öğretime önemli bir katkı sağladığı anlaşılmıştır. Araştırmada “Türk Tarihinde Yolculuk Başarı Testi” kullanılmıştır. Başarı testi her iki gruba da deneysel işlem öncesinde ve sonrasında uygulanmıştır. Elde edilen veriler SPSS programı yardımıyla analiz edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Öğretim, Edebi Ürün , Şiir, Sosyal Bilgiler, Yapılandırmacı Yaklaşım

ABSTRACT

USE OF USING POETRY ON THE ACADEMIC ACHIEVEMENT OF STUDENTS IN SOCIAL STUDIES

The purpose of this research is to determine the effect of using poetry on the academic achievement of students in teaching social studies.

Today, there are problems in teaching social studies. As we move in this direction, literary products may contribute to the solution of these problems, wethink that this space can be filled by taking poetry as an example.In this context 75.Yıl Alime Paşa middle scholl 7.th classes Demirci district of Manisa province, experiment (n=30) and control (n=30) group by taking two classes, Experimental design with control group was used with pretest-posttest. The control group was taught only to the constructivist approach model without using poems and it was understood that the use of poems contributed to teaching while the constructivist approach model in which the poems were used as a material was applied to the experimental group in the research. “Türk Tarihinde Yolculuk Başarı Testi” used in the study. The success test was applied both before and after the experimental procedure. The obtained data were analyzed with the help of SPSS program.

Keywords : Teaching, Literary Product, Poetry, Social Studies, Constructivist Approach

TEŞEKKÜR

Çalışmamın her aşamasında bana destek olan, bilgi ve deneyimleri ile yol gösteren danışman hocam Sayın Dr. Öğr. Üyesi Kadir ADAMAZ'a, bilgi ve tecrübesi ile çalışmamda yardımcı olan Sayın Dr. Öğr. Üyesi Gülenaz SELÇUK'a, çalışmamda yardımcı olan Manisa'nın Demirci ilçesinde bulunan 75.Yıl Alime Paşa Ortaokulu Sosyal Bilgiler Öğretmeni Sayın Müge TAŞ'a, veri toplama sürecinde destek olan sevgili arkadaşım İzel TOPUZ'a, beni bu süreçte yalnız bırakmayan aileme çok teşekkür ederim.

Aybüke Zeliha GÜRLER

Manisa,2018

İÇİNDEKİLER

YEMİN METNİ	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
TEŞEKKÜR	vi
İÇİNDEKİLER	vii
KISALTMALAR LİSTESİ	x
TABLolar LİSTESİ	xi
EKLER LİSTESİ	xii

BÖLÜM-I

GİRİŞ

1.1.Problem Durumu	1
1.2. Araştırmanın Amacı	5
1.3. Araştırmanın Önemi	6
1.4. Varsayım	7
1.5. Sınırlılıklar	7
1.6. Tanımlar	8

BÖLÜM-II

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Ortaöğretimde Sosyal Bilgiler Dersi	9
2.1.1 Sosyal Bilgilerin Tanımı	11
2.1.2. Sosyal Bilgiler Öğretimi	12
2.2. Eğitimde Araç – Gereç Kullanma	14
2.2.1. Öğretim ve Araç Kullanma	14
2.2.2. Eğitimde Araç Kullanma İlkeleri	14
2.3. Sosyal Bilgiler Dersinde Kullanılan Araçlar	15
2.4. Sosyal Bilgiler Öğretiminde Araç Kullanmanın Sağlayacağı Yararlar	15
2.5. Sosyal Bilgiler Dersinde Edebi Ürün Kullanımı.....	17
2.6. Sosyal Bilgiler Öğretiminde Kullanılabilecek Edebi Ürünler	20
2.6.1. Şiir	21
2.6.2. Konularına Göre Şiirler	22
2.7. Sosyal Bilgiler Öğretiminde Şiirlerin Ders Materyali Olarak Kullanılması	23
2.8. Şiirlerin Yararları	23
2.9. Şiirlerin Sınırlılıkları	26
2.10. Sosyal Bilgiler Öğretiminde Şiirlerin Kullanılması İle İlgili Araştırmalar.....	28

BÖLÜM-III

YÖNTEM

3.1. Araştırma Modeli	29
3.2. Çalışma Grubu	30
3.3. Veri Toplama Araçları	30
3.3.1. Uygulama Süreci	34
3.4. Verilerin Çözümlemesi	35

BÖLÜM-IV

BULGULAR VE YORUM

4.1.Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular.....	37
4.2.İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular.....	38
4.3.Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular.....	38
4.4.Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular.....	39
SONUÇ ve ÖNERİLER.....	40
KAYNAKÇA	44

KISALTMALAR

akt.	Aktaran
MEB	Milli Eğitim Bakanlığı
N	Öğrenci Sayısı
NCSS	National Council for the Social Studies
S	Standart Sapma
TDK	Türk Dil Kurumu
vb.	Ve Benzeri
VCD	Video Compact Disk
yy.	Yüzyıl
X	Aritmetik Ortalama

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1. Sosyal Bilgiler Dersinde Kullanılabilecek Düz Yazı (Nesir) ve Şiir (Nazım) Türleri

Tablo 2. Eşitlenmemiş Kontrol Gruplu Yarı Deneme Modeli Uygulaması

Tablo 3. Araştırmada Deney ve Kontrol Grupları

Tablo 4. Şiirlerin Sosyal Bilgiler Dersi Türk Tarihinde Yolculuk Adlı Ünite de Kullanım Durumları

Tablo 5. Deney ve Kontrol Grubu Ön Test Bağımsız Örneklem t-Testi Sonuçları

Tablo 6. Deney Grubu Ön Test-Son Test Bağımlı Örneklem t-Testi Sonuçları

Tablo 7. Kontrol Grubu Ön Test-Son Test Bağımlı Örneklem t-Testi Sonuçları

Tablo 8. Deney ve Kontrol Grubu Son Test Bağımsız Örneklem t-Testi Sonuçları

EKLER LİSTESİ

Ek-1: Manisa İl Milli Eğitim Müdürlüğü'ne Yazılan Dilekçe

Ek-2: Manisa İl Milli Eğitim Müdürlüğün'den Gelen Cevap Yazısı

Ek-3: Manisa İl Milli Eğitim Müdürlüğü Araştırma Değerlendirme Formu

Ek-4: Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal ve Beşeri
Bilimler Etik Kurul Raporu

Ek-5: Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal ve Beşeri
Bilimler Etik Kurul Raporu Kararı

Ek-6: Türk Tarihinde Yolculuk Ünitesi Başarı Testi Ölçeğini Kullanmak İçin
Araştırmacıdan Alınan İzin

Ek-7: Türk Tarihinde Yolculuk Ünitesi Başarı Testi

Ek-8: 7.Sınıf Türk Tarihinde Yolculuk Ünitesinde Kullanılan Şiirler

BÖLÜM – I

GİRİŞ

Bu bölümde araştırmanın problemine, amacına, önemine, varsayımlara, sınırlılıklara ve tanımlara yer verilecektir.

1.1. Problem Durumu

Sosyal Bilgiler öğretimi son yıllarda önemli bir değişim ve ilerleme göstermektedir. Geleneksel eğitimin yerini yapılandırmacı (öğrenci merkezli) eğitim almaktadır. Piaget'nin araştırma çalışmalarına dayanan yapılandırmacılık bir bilgi öğrenme yaklaşımıdır. İnsanların nasıl öğrendiğiyle ilgilenen yapılandırmacılık hem öğrenme kuramında hem de bilgi felsefesinde kullanılmaktadır. Bir öğrenme konusu ile ilişkili problem çözme, eleştirel düşünme ve öğrencilerin aktif katılımı üzerine temellenmiştir. Yapılandırmacı yaklaşıma göre, bireyler öğrenme sürecinde pasiflikten çıkarılıp aktif hale getirilmeli ve kendi öğrenmelerinden kendileri mesul tutulmalıdır. Bu nedenle, öğretmen sınıfta farklı yöntem ve teknikler kullanmalı ve edebi ürünlerden faydalanılarak öğrenme, kuantum öğrenme, tam öğrenme, tutor destekli öğrenme, grup ile öğrenme gibi çağdaş öğretim stratejilerine daha fazla yer vermelidir.

Eğitim etkinlikleri düzenlenirken öğretmenlerin yapılandırmacı yaklaşımı tercih etmesine sebep olan bazı etmenler vardır (Pehlivan, 2010).

- 1) Öğrenenlerin düşünme ve plan yapma yeteneğini geliştirir,
- 2) Girişimciliği geliştirir,
- 3) Öğrenme yaşantılarını daha iyi anlamayı sağlar,
- 4) Öğrenen-öğreten ilişkisini geliştirir,
- 5) Güdülemeyi sağlar,
- 6) Öğrenenin okula ilgisini artırır,
- 7) Kendini ifade etmeye fırsat verir
- 8) Konu alanında geleneksel sınıflara göre başarı düzeyini artırır.

Sosyal Bilgiler dersi tarih konularının öğretiminde, öğretmen merkezli yaklaşımdan ziyade öğrenci merkezli metot ve etkinliklerin kullanılması daha doğrudur (Köstüklü, 2006: 35). Böylelikle eğitim, öğretmenin merkezinden çıkarak öğrencinin de aktif bir şekilde rol alacağı bir sürece döneceği, öğrencilerin derse olan ilgilerinin artacağı düşünülmektedir. Yeni eğitim yöntemlerinin kullanılmaya başlaması ile öğrenci merkezli edebi metinler karşımıza çıkan araçlardan biridir.

Edebiyatla eğitim arasında sıkı bir ilişki vardır ve edebiyat, öğretim bakımından, bireye çok çeşitli duyma, düşünme, hareket etme örnekleri verir (Öztürk, 2003: 36). Edebiyat eserlerinin insanın; yurt, yaşama ve doğa sevgisiyle insanın iç dünyasını yumuşattığı, iyilik, hoşgörü, dayanışma, çalışkanlık gibi insana özgü tutum ve değerleri pekiştirir (Öztürk, 2003:7). Dolayısıyla edebi ürünlerimizi çocuklarımızla sıkça buluşturmalı ve onlar yukarıda sayılan vasıfların kazandırılması için yönlendirilmelidir. Bu konuda en azından derslerimizde bunu kısmen yapabilme imkanımız bulunmaktadır. Buradan da anlaşıldığı gibi edebiyat, çocukların farklı açılardan bakabilmesini, yorum yapabilmesini ve akademik başarısını etkiler. Farklı bakış açılarından, yorum yapabilme, düşünme ve düşündüğünü ifade edebilme becerilerinden mahrum insanlarımızın sayısının hiç küçümsenemeyecek kadar fazla olduğu maalesef birçoğumuz tarafından gözlemlenmektedir.

Özellikle müfredat kanunlarının öğretiminde göz ardı edilen edebi metinlerden biri olan şiirler de Sosyal Bilgiler dersi tarih ve coğrafya konularının öğretiminde kullanılabilecek edebi ürünlerden biridir. Ancak yapmış olduğumuz incelemelerde diğer edebi ürünler de olduğu gibi (destan, makale, fıkra, biyografi vb.) şiirlerin de pek kullanılmadığı veya çok az kullanılarak konunun içinde “Bunları Biliyor musunuz ?” yan başlığıyla öğrencilere verilmeye çalışıldığı görülmektedir.

Şiirsellik bireyin yaradılışında vardır. Çocukluk döneminden itibaren şarkılar söylerken, oyun oynarken bireydeki şiirselliği hissedebiliriz. Şiir dili eğlendirebilir, olayları, durumları zihinde canlandırabilir, kişinin duygularını dışa aktarabilir, zamanlar arasında yolculuğa çıkartabilir. Şiir her konuyu aktarabilir. Şiirde tarihi, mizahı ya da en basit duyguyu bulmak mümkündür.

Çocuk edebiyatında şiir, çocukların dil becerilerini geliştirmelerinde, sözcüklerin büyüsunü kavramalarında önemli bir araçtır. Şiir vasıtasıyla dilin gücünden yararlanabilen çocuk, yaratıcı düşüncesini de geliştirir (Güleryüz, 2002: 274). Yaratıcı düşüncesi gelişen bir çocuğun hayata bakış açısı çok yönlü olabilir, bu

çok yönlülük sayesinde empati becerisi gelişebilir ve çevresinde meydana gelen gelişmelerin farkına varıp bu gelişmeler hakkında doğru çıkarımlarda bulunma düzeyi daha da artabilir.

Şiirin okuma ve yazma öğrenimindeki rolü birçok araştırmacı tarafından ele alınmıştır. Çocuklar annelerinin ninnileri ve büyüklerinin tekerlemeleri ile okuldan önce şiir ile tanışır ve şiirin birçok özelliğini okul hayatına taşır (Perfect, 1999). Çocuklar için eğlenceli ve bir o kadar da dikkat çekici olan şiirler sayesinde çocuk kelimeleri doğru kullanmayı, gerçek anlam- mecaz anlam ayrımını, yazım ve imla kurallarını gizil öğrenme yoluyla öğrenebilir.

Buna karşın şiir, eğitim-öğretimde az kullanılan ve az önem verilen yazı türlerindendir. Birçok öğretmenin şiir aktivitelerinin okuma yazma alanında çok önemli rolü olduğunu görememesi veya önemsememesi şiirlerin eğitimde az kullanılmasının sebeplerindendir. Öğretmenlerin birçoğu şiirlerin özel günlerde okunması, şiirlerin ezber yeteneğini geliştirmesi dışındaki işlevlerini göremeyebilir. Şiirin beceri gerektirdiğini düşünen öğretmenler, öğrencilerin erken yaşlarda şiir becerisine sahip olamayacağını ve şiirlerin sınıf ortamında kullanılmasının gerekli olmadığını düşünebilir.

Şiir öğretimi alanında yapılan birçok araştırma neden şiirin öğretimde ihmal edildiği ve öğretmenlerin neden şiiri derslerde kullanmak istemediği üzerine şu sonuçlara varmıştır (Rogers, 1985; Shapiro, 1985; Denman, 1988; Lockward, 1994; Cullinan et. al. 1995; Perfect 1999; Szabo, 2008).

Bu çalışmalara göre, şiir, öğretimde en çok ihmal edilen edebiyat türüdür çünkü;

1. Öğretmenler şiiri zor ve yazması güç bir alan olarak görürler.
2. Öğretmenlerin şiirle ilgili yeterli bilgileri yoktur.
3. Şiir öğretmenler ve öğrenciler tarafından ezberleme sanatı olarak görülür.
4. Şiir yalnız milli ve özel günlerin ana çalışması olarak görülür.
5. Hem öğretmenler hem de öğrenciler şiiri özel yetenek isteyen bir sanat olarak algırlarlar.
6. Öğrencilerin sadece şiir ezberlemeye yönltilmesi çocukları şiirden soğutur.
7. Şiir her öğretmen ve öğrenci tarafından sevilmebilir ya da tercih edilmeyebilir.
8. Öğretmenler şiirin okuma-yazma alanındaki etkisinin farkında değildirler.
9. Öğretmenlerdeki şiire yönelik isteksizlik de öğrencide ilgisizliğe yol açar.

Ortaöğretim T. C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük Dersinde “Şiir Kullanımına İlişkin Öğretmen Görüşleri” adlı makalede, tarih öğretmenlerine ortaöğretim 11. sınıf Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük derslerinde şiir kullanımının öğrencide geliştirebileceği yeteneklerin neler olabileceği sorulmuştur. Verilen cevaplardan şiir kullanımının öğrencide empati, yaratıcılık ve sorgulama yeteneklerine katkı sağlayabileceği sonucuna ulaşılmıştır. Tarih öğretmenlerinin ortaöğretim 11. sınıf Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük derslerinde şiir kullanımının yararlılığına yönelik görüşlerinin oranları milli birlik, beraberlik duygusunu yoğunlaştırma konusunda, öğrenmede kalıcılık sağlama da ve Tarihi olayların öğrenci hafızasında canlanmasını sağlamada faydalı olduğunu saptamıştır. Buradan hareketle tarih derslerinde şiirin öğretim materyali olarak kullanılması önerilmiştir. Bu doğrultuda da Ortaöğretim 11. sınıf Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük dersi öğretim programında ders konularına uygun şiir kitaplarının çıkarılması, öğretmenlerin hangi konuda hangi şiirleri kullanması ve şiiri kullanırken nelere dikkat etmesi gerektiği ile ilgili kılavuz kitaplarının hazırlanması gibi önerilerde bulunulmuştur (Çençen , 2014).

“Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Ders Materyali Olarak Edebi Ürün Kullanımına Yönelik Görüşleri” adlı makalede, öğretmenlerin edebi ürünlerin seçiminde hikâye, roman gibi türleri diğer edebi ürünlere göre daha fazla seçtikleri dile getirilmektedir. Tarih konuları, öğretmenlerin öğrencilere öğretmekte güçlük çektiği veya öğrencilerin öğrenmekte güçlük yaşadığı konular olarak belirlenmiştir. Tarih konularının oldukça soyut kavramlar içermesi hem öğrenciler hem de öğretmenler açısından yardımcı materyalleri gerekli hale getirdiği söylenilmiştir. Bunların dışında öğretmenler, okul ve sınıf kitaplıklarının yetersizliğine, internet aracılığıyla her zaman doğru bilgiye ulaşamadıklarına, çocukların seviyesine uygun yazılan edebi tür çeşitliliğinin az olduğuna ve mevcut ders kitaplarında edebi ürünlere ayrılan kısımların da istenilen düzeyde olmadığına değinilmiştir (Ünlü, 2016).

“Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Derslerinde Edebi Ürün Kullanma Durumları” adlı yüksek lisans tezinde, öğretmenlerin büyük çoğunluğunun edebi türleri derslerinde kullanmaya çalıştıkları ifade edilmiştir. Başta hikâye ve şiir olmak üzere destan, atasözü, roman, biyografi, türkü, deyim, anı, efsane, marş, tiyatro, şarkı, fıkra, mektup, tekerleme, kompozisyon, ninni, masal gibi türleri kullandıklarını ifade eden öğretmenler edebi ürünlerin derse önemli derecede katkı sağladığını da dile

getirmişlerdir. Erzurum ili Palandöken ilçesinde görev yapan 26 Sosyal Bilgiler öğretmeni ile mülakat tekniği kullanılarak yapılan bu araştırmadan hareketle Sosyal Bilgiler öğretiminde edebi ürün kullanımının öğretimde faydalı olduğu ve bu yüzden öğrencilerin roman, hikâye, şiir gibi edebi ürünleri okumaya teşvik edilmesi gerektiğini de söylenilmiştir (Yıldırım, 2017).

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, Sosyal Bilgiler öğretiminde şiirlerin kullanılmasının öğrencilerin akademik başarısına etkisini saptamaktır. Bu amaç doğrultusunda oluşturulan Sosyal Bilgiler öğretiminde şiirlerin bir öğretim materyali olarak kullanıldığı deney grubu ile ders kitabının öğretim aracı olarak kullanıldığı kontrol gruplarına başarı testi uygulanmıştır. Akademik başarılarının etkilenmesinde anlamlı bir fark olup olmadığı ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Araştırmanın problem cümlesi, “7. sınıf Sosyal Bilgiler dersi “Türk Tarihinde Yolculuk” ünitesinin öğretiminde şiirlerin bir öğretim materyali olarak kullanılmasının öğrencilerin akademik başarılarına etkisi nedir?” şeklinde belirlenmiştir.

Bu çerçevede aşağıdaki araştırma sorularına cevap aranmıştır:

1. Şiirlerin öğretim materyali olarak kullanıldığı deney grubunun ön test başarı puanları ile ders kitabının öğretim aracı olarak kullanıldığı kontrol grubunun ön test başarı puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
2. Şiirlerin öğretim materyali olarak kullanıldığı deney grubunun ön test ve son test başarı puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
3. Ders kitabının öğretim aracı olarak kullanıldığı kontrol grubunun ön test ve son test başarı puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
4. Şiirlerin öğretim materyali olarak kullanıldığı deney grubuyla, ders kitabının öğretim aracı olarak kullanıldığı kontrol grubunun son test başarı puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

1.3. Araştırmanın Önemi

Sosyal Bilgiler dersi konularında şiirlerden istenilen düzeyde faydalanılmamaktadır. Ayrıca şiirin Sosyal Bilgiler eğitimine yaptığı katkı da yeterince fark edilmemektedir. Bunun bir sonucu olarak Sosyal Bilgiler dersinde edebi ürünlerin yeteri kadar kullanılmadığı fark edilmiştir. Sosyal Bilgiler dersi konularında şiir kullanımına ilişkin çalışmalar da yeterli düzeyde değildir. Bu araştırma ile, Sosyal Bilgiler dersindeki bu boşlukların doldurulacağı düşünülmüştür.

Şiirlerin;

- Eğitimde önemli bir yer tuttuğu,
- Sosyal Bilgiler derslerinde kullanıldığında bu dersin öğretimini zenginleştireceği,
- Öğrencilerin duyuşsal ve bilişsel gelişimini destekleyeceği,
- Öğrencilerin öğrenmeyi öğrenmelerinde,
- Eleştirel düşünme becerilerinin gelişmesinde,
- Yaratıcılıklarının zenginleşmesinde faydalı olacağı,
- Araştırmanın ülkemizdeki ilköğretim kurumlarında daha etkili Sosyal Bilgiler öğretiminin gerçekleştirilmesine katkıda bulunacağı,
- Öğrenci merkezli öğretimin diğer disiplinlerdeki uygulamalarına ilişkin yapılacak araştırmalarda, araştırmacılara ışık tutacağı düşünülmektedir.

Buradan hareketle Sosyal Bilgiler ders konularının öğretimde farklı yöntem, teknik ve araç kullanmanın gerekliliği ve şiirlerin, Sosyal Bilgiler dersi öğretiminde tarihi roman, öykü, biyografi, destan vb. gibi önemli bir araç olması nedeniyle Sosyal Bilgiler alanına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

1.4. Varsayım

Bu araştırmada aşağıdaki varsayımlardan hareket edilmiştir;

1. Seçilen örneklem grubunun evreni temsil ettiğı varsayılmaktadır.
2. Deney ve kontrol grubu öğrencileri için fiziksel ortam değişkenleri eşit bir şekilde düzenlendiğı varsayılmaktadır.
3. Deney ve kontrol grubu öğrencilerinin, çalışma sürecince aynı ölçüde motive edildiğı varsayılmaktadır.
4. Deney ve kontrol grubu öğrencileri için uygulanan başarı testinin “Türk Tarihinde Yolculuk” ünitesi içerisinde yer alan kavramları yeterli düzeyde temsil ettiğı varsayılmaktadır.
5. Öğrencilerin başarı testini cevaplarken objektif ve içten oldukları varsayılmaktadır.

1.5. Sınırlılıklar

Bu araştırma;

1. Araştırma 7. Sınıf Sosyal Bilgiler programında yer alan “ Türk Tarihinde Yolculuk” ünitesi ile,
2. Araştırma 2016-2017 eğitim-öğretim yılı ile,
3. Manisa ili Demirci ilçesi 75.Yıl Alime Paşa Ortaokulu 7/A (30 öğrenci) ve 7/B (30 öğrenci) şubelerinde öğrenim gören toplam 60 öğrenci ile,
4. Araştırmanın uygulama süresi olan toplam 9 hafta ile,
5. Araştırmada 7. Sınıf Sosyal Bilgiler programında yer alan “ Türk Tarihinde Yolculuk” ünitesinde deney grubuna uygulanan şiir öğretim materyali ile,
6. Araştırmada ön test ve son test olarak kullanılan akademik başarı testi ile sınırlıdır.

1.6. Tanımlar

Sosyal Bilgiler: “Bireyin toplumsal varoluşunu gerçekleştirebilmesine yardımcı olması amacıyla, tarih, coğrafya, ekonomi, sosyoloji, antropoloji, psikoloji, siyaset bilimi ve hukuk gibi sosyal bilimlerin ve vatandaşlık bilgisi konularını yansıtan; öğrenme alanlarının bir ünite ya da tema altında birleştirilmesini içeren; insanın sosyal ve fiziki çevre ile etkileşiminin geçmiş, bugün ve gelecek bağlamında incelendiği; toplu öğretim anlayışından hareketle oluşturulmuş bir ilköğretim dersidir.”(MEB, 2005: 46).

Şiir: “Zengin sembollerle, ritimli sözlerle, seslerin uyumlu kullanımıyla ortaya çıkan, hece ve durak bakımından denk ve kendi başına bir bütün olan edebî anlatım biçimi, manzume, nazım” (TDK, 2005: 1867).

Yapılandırımacı Yaklaşım : Bilgi ve öğrenme ile ilgili olan bu kuram bilgiyi temelden kurmaya dayanır (Demirel, 2000:233).

Deney Grubu: Yapılandırımacı yaklaşım yöntemiyle şiirlerin bir öğretim materyali olarak kullanıldığı çalışma grubu

Kontrol Grubu: Yapılandırımacı yaklaşım yöntemiyle ders kitabının bir öğretim materyali olarak kullanıldığı çalışma grubu

BÖLÜM – II

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1.Ortaöğretimde Sosyal Bilgiler Dersi

Yapılandırımcılık, bilginin birey tarafından yapılandırıldığını, üretildiğini öne süren bir öğrenme kuramıdır (Ün Açıkgöz, 2005a: 60-61). Bu kuramın en önemli özelliği öğrenenin bilgiyi oluşturmaya, yorumlamaya ve geliştirmesine fırsat vermesidir (Erdem, 2001: 6). Bu yaklaşıma göre: “Öğrenen yeni bir bilgi ile karşılaştığında, önceden oluşturduğu kurallarını kullanır ya da algıladığı bilgiyi daha iyi açıklamak için yeni kurallar oluşturur” (Brooks ve Brooks, 1999: 9).

Yapılandırımcı öğrenmenin amacı (Atabay, 2006);

- Bilimsel düşünebilme becerisi kazandırmak
- Problem çözme becerisini kazandırmak
- Neden-sonuç ilişkisi kurmayı öğretmek
- İletişim becerisini kazandırmak
- Sosyal becerileri geliştirmektir.

Yapılandırımcı Yaklaşımı benimseyen öğretmenler, öğrenme ortamlarında, bireylerin her birinin biricik olduğu, farklı hayat tecrübelerine sahip olduğu, farklı öğrenme stilleri olduğu düşüncesinden yola çıkarak, çeşitli öğretim yöntem ve tekniklerini, öğrenen bireylerin istek ve ihtiyaçları yönünde öğrenme ortamlarında kullanabilmelidir (Chen, 2003: 20). Yapılandırıcı yaklaşıma göre; öğretmen çeşitli konularda öğrenciye kılavuz olacak, öğrenci ise konuyu araştırıp sorgulayacaktır. Kısacası; öğretmen verdiği araştırma konularında bir rehber olmalıdır. Öğretmen ne zaman, hangi konularda, hangi kaynaklardan, nasıl yararlanılacağını öğrencilere öğretmelidir (Özbay, 2006: 169). Bu yaklaşımda öğrencinin rolü; var olan bilgiyle yeni bilgileri kıyaslayarak bilgileri sentezlemek ve bilgilerine yeni bilgiler eklemektir.

Bireyleri yaşama hazırlama ve toplumsal hayatta aktif olmalarında önemli yeri olan Sosyal Bilgiler dersi öğretiminin son yıllarda çağdaş eğitim anlayışı çerçevesinde düzenleme yapılması ile günümüzün eğitim anlayışını temsil eden Yapılandırımcı Yaklaşım dikkate alınmıştır. Öğretim programları başta olmak üzere öğrenme-öğretme süreçleri bu doğrultuda yeniden inşa edilmiştir. Bu yapılanma ile Sosyal Bilgiler dersi öğrenme-öğretme sürecinin merkezine öğrenen bireyler yerleşmiş ve bireyler öğrenme süreci boyunca aktif bir katılımcı olabilmıştır.

Sosyal bilgiler dersi, eğitim yöntem ve tekniklerinin uygulaması konusunda geniş bir yelpazeye sahiptir. Birçok materyal, öğretim tekniği ve yöntemi bu dersi öğretiminde kullanılabilir:

- Çoklu zeka ile her öğrenciye ulaşmayı hedefleyebilir,
- İşbirlikli öğrenme ile bireyleri bireylerarası grup çalışmasına yönlendirebilir,
- Altı şapka tekniği ile her bireyin farklı bir pencereden bakmasına yardımcı olabilir,
- Edebi ürünlerden faydalanma yoluna gidebilir,
- Destanlarla öğretim yaparak bireydeki milli benlik duygusunun gelişmesinde faydalı olabilir,
- Karikatürlerle dersi eğlenceli bir hale getirerek öğretim sağlayabilir.

Görüldüğü gibi çeşitli öğretim tekniklerini ders içi ve ders dışı uygulamaya olanak veren Sosyal Bilgiler dersi için önemli bir edebi ürün de şiirlerin kullanılarak ders öğretimi yapılmasıdır. Sınıf içinde şiirden yararlanarak öğretimi etkili bir hale getirebiliriz.

Şiir kullanılarak Sosyal Bilgiler dersinde etkili bir şekilde kullanmak için;

- Farklı temalarda şiir kitaplarını veya şiir örneklerini sınıf ortamına getirebiliriz.
- Eğlenceli ve mizah içerikli şiirleri de sınıfa getirerek bu edebi ürünün ilgi çekiciliğini sağlayabiliriz
- Öğrencilerin kendi kişisel yorumlarının önemli olduğunu vurgulayabiliriz ve bu sayede kendini sınıfta ifade etmesine yardımcı olabiliriz.

Şiirlerin dikkatli bir şekilde seçilerek öğrencilerle buluşturulması ile Sosyal Bilgiler dersi daha dikkat çekici hale gelebilir, farklı bir eğitim materyali ders öğretiminde uygulamış olur ve bu da çeşitliliği artırır. Ayrıca şiirlerin Sosyal Bilgiler dersi öğretiminde kullanılması ile öğrencilerin akademik başarıları da arttırılabilir.

2.1.1. Sosyal Bilgilerin Tanımı

Milli Eğitim Bakanlığı, 2004 yılında taslak uygulamasını yaptığı yeni Sosyal Bilgiler programında Sosyal Bilgileri, “ bireyin toplumsal varoluşunu gerçekleştirebilmesine yardımcı olması amacıyla; Tarih, Coğrafya, Ekonomi, Sosyoloji, Antropoloji, Psikoloji, Felsefe, Siyaset Bilimi ve Hukuk gibi Sosyal Bilimleri ve Vatandaşlık bilgisi konularını yansıtan; öğrenme alanlarının bir ünite ya da tema altında birleştirilmesini içeren; insanın sosyal ve fizikî çevresiyle etkileşiminin geçmiş, bugün ve gelecek bağlamında incelendiği; toplu öğretim anlayışından hareketle oluşturulmuş bir ilköğretim dersi” olarak tanımlamıştır (MEB, 2004: 95).

Türkiye’de ve dünyada Sosyal Bilgiler alanında yapılan literatür taramalarından Sosyal Bilgiler dersine yönelik tanımlardan bazıları şöyle özetlenebilir:

- Sosyal Bilgiler, evrende meydana gelen olayları ve durumları tanıtan, olayların oluş sebeplerini açıklayan, vatandaşlık hak ve ödevlerinin neler olduğunu belirten, kısacası insanın sosyal ve fiziki çevresiyle tüm zamanlardaki etkileşimini ortaya koyan bilgilerdir (Ambarlı, 2010: 21).
- Sosyal Bilgiler: Tarih, Coğrafya, Hukuk, Felsefe, Antropoloji, Eğitim, Sosyoloji vb. gibi birçok disiplini içinde barındıran disiplinler arası bir disiplindir. Sosyal Bilgiler dersinde olgular bir bütün olarak verilmelidir. Çünkü insan her türlü olguyu bir bütün olarak görür ve daha kolay öğrenip anlar. Bütünü görüp anlamak ve ona uygun yaşamak daha koladır. Bu düşünce çocuğun gelişim ve öğrenme ilkelerine daha uygundur (Sönmez, 1999:19).
- Sosyal Bilgiler eğitiminin önemli uzmanlarından olan Barr, Barth ve Shermis ise Sosyal Bilgileri şöyle tanımlamaktadır. ‘Sosyal Bilgiler vatandaşlık eğitimi amacıyla insan ilişkileri ile ilgili bilgi ve deneyimlerin birleştirilmesidir (Öztürk, 2006: 71-83).
- Sosyal bilgiler eğitimiyle ilgili bilgi üreten ve bu alanda uluslararası en büyük kuruluşlardan biri olan ABD Sosyal Bilgiler Ulusal Konseyi (NCSS) ise, Sosyal Bilgiler şu şekilde tanımlamıştır; Sosyal bilgiler, vatandaşlık yeterlilikleri kazandırmak için sanat, edebiyat ve sosyal bilimlerin disiplinler arası bir yaklaşımla birleştirilmesinden oluşan bir çalışma alanıdır. Okul programı içinde Sosyal Bilgiler, antropoloji, arkeoloji, ekonomi, coğrafya, tarih, siyasi bilimler, psikoloji, matematik,

doğa bilimleri vb. birçok bilimden uygun ve ilgili içeriklerden süzülen sistematik bir çalışma alanı sağlar. Sosyal bilgilerin temel amacı, birbirlerine bağımlı, küresel bir dünyada, kültürel farklılıkları olan demokratik bir toplumun vatandaşları olarak, kamu yararına bilgiye dayalı, mantıklı kararlar verebilme yeteneği geliştirmek için insanlara yardımcı olmaktır.

Bu tanımlardan yola çıkarak Sosyal Bilgilerin, insanı ve insana dair etkileşimleri göz önünde bulundurduğu sonucuna varabiliriz. Ancak her tanımın da diğer tanımlardan farklı vurguladığı bazı noktaların olduğu görülebilir. Ambarlı, Sosyal Bilgilerin zaman olgusuna da değinerek sadece günümüze ait etkileşimleri değil geçmiş, şimdiki zaman ve gelecek üçlüsünün etkileşimi üzerinde durmuştur. Sönmez, Sosyal Bilgileri sadece bir parça olarak değerlendirmekten ziyade onu disiplinlerarası bir bütünlük olarak değerlendirmiştir. Öztürk, Barr, Barth ve Shermis 'in Sosyal Bilgiler hakkındaki görüşlerini daha çok vatandaşlık eğitimi çatısı altında aktarmıştır. ABD Sosyal Bilgiler Ulusal Konseyi ise Sosyal Bilgiler tanımını Sönmez'in Sosyal Bilgiler tanımlamasına benzer bir şekilde değinmiş ve daha çok Sosyal Bilgilerin antropoloji, ekonomi, hukuk, siyasi bilimler, din, sanat, matematik ve doğa bilimleri vb. bilimlerin bütünlüşmesi olarak değerlendirmiştir.

2.1.2. Sosyal Bilgiler Öğretimi

Dünya'da ki gelişime ve değişime ayak uyduran Türkiye'de de son yıllarda özellikle eğitim alanında önemli mesafeler kat edilmiştir. Sosyal Bilgiler dersi de bu değişim ve gelişmelerden etkilenmiştir. Modern dünyada artık bireylerin kendilerine verilen bilgiyi olduğu gibi kabul etmesi değil; bu bilgileri sorgulaması ve görüş filtresinden geçirmeleri istenmektedir. Sosyal Bilgiler dersi de buna uygun olarak yapılandırılmıştır.

Sorgulayıcı, sorumlu, etkin, bilinçli, üretken, katılımcı, vatandaşlık haklarını, sorumluluklarını ve özgürlüklerini bilen vatandaşlar yetiştirmek her devlet için vazgeçilmez bir hedeftir. Böyle yetişen vatandaşlarla büyük hedeflere ulaşılabileceğini bilen milletler için Sosyal Bilgiler öğretiminin önemi bir kat daha artmıştır. Ülkemizde ise ders açısından baktığımızda bireylere bu özellikleri kazandırma işinin büyük bölümünü ortaöğretim 5. 6. 7. ve 8. sınıflarda okutulan Sosyal Bilgiler dersleri tarafından gerçekleştirilmeye çalışılmaktadır.

Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu'nun 2. maddesinde ifade edilen Türk Milli Eğitiminin Genel Amaçları ile Türk Milli Eğitiminin Temel İlkelerine uygun olarak öğrencilerin;

1. Toplumun özgür bir üyesi olarak bireysel özellikleri ile birlikte millî, manevi ve evrensel değerlerin farkına vararak erdemli insan olmanın önemini ve yollarını bilmeleri,
2. Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olarak hak, özgürlük ve sorumluluklarının bilincinde, demokratik hayata etkin bir şekilde katılarak karşılaştığı sorunlara barışçıl çözümler üreten, yaşamın her alanında hoşgörü ve uzlaşma kültürünün oluşmasına ve gelişmesine katkı sağlayan bireyler olmaları,
3. Yaşadığı çevre ve dünyanın genel coğrafi özelliklerini tanıyıp insan ile çevre arasındaki etkileşimi coğrafi sorgulama becerilerini kullanarak açıklamaları,
4. Ekonomi okuryazarı olarak ekonomik kaynakların sürdürülebilir ve verimli bir şekilde kullanılmasına yönelik bilgi, beceri ve tutum sahibi olmaları,
5. Türk kültürünü oluşturan temel öge ve süreçleri kavrayarak millî bilincin oluşmasını sağlayan kültürel mirasın korunması ve geliştirilmesi gerektiğini kabul etmeleri,
6. Küreselleşmenin toplumsal, ekonomik, politik, kültürel ve ekolojik alanlardaki etkileri hakkında bilgi sahibi olarak dünyadaki karşılıklı etkileşimin farkına varmaları ve insanlığa faydalı olma bilincine ulaşmaları,
7. Teknolojinin toplumsal ihtiyaçlardan doğduğunu ve toplumları etkilediğini kavramaları, doğru ve güvenilir bilgiye ulaşma yollarını bilen bireyler olarak eleştirel düşünme becerisine sahip olmaları,
8. Vatandaşlık yeterliliklerinin gereği olan temel bilgi, beceri ve değerleri kazanmaları amaçlanmaktadır.

Yukarı da verilen maddelerden yola çıkarak Sosyal Bilgilerin; faziletli vatandaşlar yetiştirme, bireylerin sorumluluk sahibi olması, kişilerin sorgulama becerisi kazanması, vatandaşların kendi ekonomik planını yine kendisinin belirleyebilmesi, kişilerde milli bilincin oluşması, kişilerin dünya ve insanlık için faydalı olması, bireylerin kritik düşünme becerisine sahip olmaları ve vatandaşların vatandaşlık yeterliliklerini kazanması amaçları taşıdığını söyleyebiliriz.

2.2. Eğitimde Araç – Gereç Kullanma

2.2.1. Öğretim ve Araç Kullanma

Sosyal Bilgilerde soyut konuların öğretimi birçok öğretmen için büyük sıkıntı oluşturur. Ders kitaplarına bağlılık ve öğretimi çeşitli araçlarla zenginleştirememek Sosyal Bilgiler öğretimini daha da karmaşık hale getirmiştir. Yapılandırmacı eğitime ve kazanımlara uygun olarak seçilecek araçlarla bu sorunlar bir nebze de olsa aşılabılır (Çiftçi,2011). Bunlar resim, video, gezi gözlem, müze-ören yerlerini ziyaret etme, materyal tasarlama vb. olabileceği gibi edebi ürünler ve bunların içinde yer alan şiirler ile de sağlanabilir.

2.2.2. Eğitimde Araç Kullanma İlkeleri

Birçok konuda olduğu gibi eğitimde de araç-gereç kullanmanın bir takım ilkeleri olmak zorundadır ve vardır. Bu ilkeler bize hedefe en doğru şekilde ulaşabilmemize yardımcı olur. Belli bir disiplin içinde başarıya bu ilkeler sayesinde ulaşabiliriz. Bu ilkeler hedef davranışlardan araç-gereçlere öğrenci özelliklerinden öğrenme düzeylerine kadar birçok konuyu kapsayabilir.

- Araçlar dersin hedef ve davranışlarına uygun olmalıdır.
- Araçlar, belli amaçlara ulaşmak için seçilmeli ve kullanılmalıdır.
- Araçlar öğrenci grubunun bilişsel, duyuşsal, pskomotor özelliklerine, hazırbulunuşluk düzeylerine uygun olmalıdır.
- Araçlar içerik açısından basit, sade ve anlaşılır olmalıdır.
- Araçlar, en somut olanından başlanılarak, soyut olana doğru sıra ile ele alınmalıdır.
- Araçlar içindeki unsurlar birbirleri ile uyumlu ve bütünlük içinde olmalıdır.
- Araçlar öğrenciyi öğrenme ortamında aktif hale getirecek, öğrencinin derse katılımını destekleyecek özellikte olmalıdır.

Yukarıda belirtilen ilkeler doğrultusunda eğitim-öğretim araçlarının dikkatle ve titizlikle seçilmesi öğrenmeyi kalıcı hale getirmede, soyut kavramları somutlaştırmada, öğrencilerin derse yönelik ilgi ve dikkatlerinin artmasında ve öğrencilerin derse aktif bir şekilde katılmasında önemli bir rol oynayacaktır.

2.3. Sosyal Bilgiler Dersinde Kullanılan Araçlar

Sosyal Bilgiler derslerinde yararlanılabilecek ve öğrencileri hedeflenen kazanımları kazandırmada kullanılabilecek araç-gereçler şu başlıklar altında belirlenebilir (Nalçacı, 2005):

1. Görsel Araçlar

A. Resimler: Afiş ve Posterler, Grafikler, Levhalar, Düz Resimler vb.

B. Projeksiyon Makineleri: Slayt Projeksiyon Makinesi ve Slayt, Film Şeridi Projeksiyon Makinesi, Opak Projektör (Episkop) Makinesi:

C. Nesne ve Modeller: Nesneler, Modeller:

D. Yazılı Materyaller, Haritalar ve Atlaslar: Ders Kitabı, Çalışma Kitapları, Başvuru Kitapları

E. Yazı Tahtaları: Tebeşir Tahtası, Manyetik Tahtalar, Kumaş Tahtalar

2. Görsel İşitsel Araçlar

a. Televizyon:

b. Film Makinesi ve Eğitici Filmler

c. Video Kaseti ve VCD

d. Bilgisayar

e. Gerçek Kişiler

Ders materyali olarak çalışmamızda kullanılan şiirler, edebi ürünlerden olup Sosyal Bilgiler dersinde kullanılan araçların yazılı materyaller grubuna girmektedir. Şiirlerin yazılı bir şekilde öğrencilere sunulması öğrencilerin hafızalarındaki kalıcılığı ve öğretimin verimliliğini artırmaktadır.

2.4. Sosyal Bilgiler Öğretiminde Araç Kullanmanın Sağlayacağı Yararlar

Eğitimde aracın, bir iş yapmakta veya sonuçlandırmakta gücünden yararlanılan öğrenme-öğretme nesneleri olduğu, gerecin ise belirli bir işi yapmak için kullanılması gereken maddeler, malzemeler ve materyaller olduğu söylenmiş ve eğitimde, araç-gereçlerinin kullanılması ile elde edilecek faydalar şu şekilde ifade edilmiştir (Çilenti, 1997:62; Doğdu ve Arslan, 1993:31-37):

- Araç-gereçler, konuları somutlaştırarak öğrenmeyi kolaylaştırır.
- Yaparak, yaşayarak öğrenme imkanı verdiği için derin izli ve uzun süre kalıcı öğrenmeler ortaya çıkartır.
- Öğrencilerin konuya etkin katılımını sağlar.

- Araç-gereçler duyu organlarına seslenerek öğrencilerin dikkatlerini çeker.
- Zamanda (öğrenme süresinde) verimlilik sağlayarak eğitimin ekonomikleştirir.
- Öğrenilecek konunun sözcüklere boğulması önler.
- Öğrenme-öğretme süreci monotonluktan kurtulur.
- Eğitimin verimini yükseltir.

Sosyal bilgiler ders konularının öğretiminde birçok öğretim aracı ve materyali olmasına rağmen bunlardan yararlanma konusunda sınırlılıklar görülmektedir. Ne kadar çok duyu organına ulaşırsa başarının da o seviyede artacağı göz önünde bulundurulduğunda Sosyal Bilgiler ders konularının öğretiminde şiirlerin kullanılması bu başarıyı arttıracaktır. Edebi bir ürün olan şiirin eğitimdeki faydasına dair çalışmalara pek rastlanılmamaktadır. Öte yandan farklı edebi ürünlerin Sosyal Bilgiler ders öğretiminde kullanılmasının faydalı olduğu bilinmektedir ve çalışmamızda bu çalışmalar emsal alınmıştır .

“Tarih Öğretiminde Bir Araç Olarak; Tarihi Romanlar” adlı makalede tarihi romanların faydaları aşağıdaki şekilde ifade edilmiştir (Ata, 2000:31-32):

1. Geçmişteki hayatı betimleyen tarih, çocukların ilgisini çekebilir.
2. Roman ile tarih öğretimi geçmişi (sultanların, köylülerin ve askerlerin yaşayışlarını) bireyin aklında canlandırabilir.
3. Çocuklarda vatan ve millet sevgisi uyandırır.
4. Tarihi romanlar; dünyayı, kültürlerini ve kendi uluslarının tarihlerini öğretme de kullanılabilir.
5. Yazarın eğilimlerini, olgu ile düşünce arasındaki farkı öğretmek için kullanılabilir.
6. Çocukların, okuma ve yazma becerilerini geliştirir.

Şiirlerin de yukarıda sıralanan faydalar gibi katkılar sağlayacağı çünkü edebi ürünlerin öğrencilerin dikkatini derse çekmede başarılı bir materyal olduğu düşünülmektedir.

Ayrıca edebi ürünlerden olan öykünün faydaları “İlkokul 4.Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Öykü ve İmge Destekli Öğretimin Öğrencilerin Tutumlarına Etkisi” adlı makalede;

- “Sosyal Bilgiler öğretiminde imge ve öykülerden yararlanılmasının sizce avantajları nelerdir ?”
- “Sosyal Bilgiler öğretiminde imge ve öykülerden yararlanılmasının sizce dezavantajları nelerdir ?”

gibi sorular öğrencilere yöneltilmiş ve sonuçları aşağıdaki şekilde gösterilmiştir (Güngör Akıncı ve Gönül, 2016: 92):

- “daha kolay anlamamızı sağladı”
- “öykü yazmak ve resim yapmak hoşuma gider”
- “derslerimiz çok güzel geçti”

gibi ifadelerle, Sosyal Bilgiler öğretiminde imge ve öykülerden yararlanılmasının hem öğrenmelerini kolaylaştırdığını hem de derse karşı tutumlarını olumlu yönde etkilediğini belirtmişlerdir.

Sonuç olarak şiirlerin de öyküler gibi ders materyali olarak kullanılması soyut olan kavramları somutlaştırabileceği gibi öğrencilerin de ders esnasında aktif rol oynamaya teşvik edeceği düşünülmektedir.

2.5. Sosyal Bilgiler Dersinde Edebi Ürün Kullanımı

Eğitim ve edebiyat birbirlerini tamamlar özelliktedir. Eğitim bireylerin toplumsal hayatta yerlerini almaları için gerekli bilgi, beceri ve anlayışları elde etmelerine, kişiliklerini geliştirmelerine yardım ederken edebiyat çocukların ve gençlerin, düşüncelerini, duygularını ve hayallerini dil aracılığıyla sözlü veya yazılı olarak topluma sunmalarına yardımcı olur. Çocuğun, erken dönemde, yaş gelişimi ve ilgi, istek ve ihtiyacına uygun edebi eserler ile karşılaşması, onu dilsel, zihinsel, duyuşsal ve sosyal gelişimi açısından olumlu yönde etkileyecek; çocuk, kelime dağarcığını ve hayal gücünü geliştirecek, ön adları, adılları tanıyacak, yaratıcı düşünmeye yönelecek, dikkatini yoğunlaştırmayı, sabırla dinlemeyi öğrenecek, okumaya ilgisi artacak hatta işittiği soyut sözcükleri somutlaştıracaktır (Senemoğlu, 1988:387).

Öğrenme piramidine göre ;

Okuduklarımızın %10,

Duyduklarımızın %20,

Gördüklerimizin %30,

Görüp işittiklerimizin %50,

Görüp, işittikleri ve söylediklerimizin %80,

Görüp, işitip, dokunup, söylediklerimizin %90 ‘ını öğreniriz (Demirel, 2000: 48).

Dolayısıyla Sosyal Bilgiler dersinde edebi ürünlerin ve özellikle şiirlerin kullanılması ile öğrenciler hem işitmiş, hem görmüş hem de söylemiş olacaklarından öğrenme oranları yüksek olabilecektir.

Bu görüşten de anlaşılabilceği üzere öğrencilerin yaşına ve seviyesine uygun edebi ürünlerin kullanılması öğrencinin gelişimi açısından ve kazandırılmak istenen kazanımlar bakımından önemlidir. Burada öğretmenlere büyük vazifeler düşmektedir. Kullanacağı edebi ürünü ilk önce kendisi okumalı, anlamalı ve gözden geçirmelidir. Kullanılan edebi ürün işlenilen konu ile alakalı mı? Edebi üründe öğrencilerin yanlış algılayabileceği ifadeler var mı ? Edebi ürün ne kadar objektif ? Edebi ürün öznel ifadeleri içeriyor mu ? gibi sorular sorularak dikkat edilmelidir. Aksi takdirde gözden kaçacak en ufak bir kelime ile istenmeyen davranışlar oluşabilir.

“Edebiyatın, çocuğun duyuşsal gelişimine tesiri açısından, çocuk için yazmak, çocuğa özenli bir dil kullanmak ve çocuğun seviyesine uygun kahramanlar seçmek, kolay bir seçim olmamaktadır. Birçok çocuk, zamanla okuduğu veya izlediği eserin ana kahramanlarıyla özdeşlemek istemekte ve bir vahşete neden olabilmektedir.”(Can, 2003:156). Bu yüzden edebi ürün seçiminde çok titiz olunmalıdır. Çocuğun edebi metinde empati yapabileceği kahramanın özelliklerinin örnek teşkil eder olmasına dikkat edilmelidir. (Büyüklerine saygı duyma, çevreyi temiz tutma, yalan söylememe vb. özellikler örnek olabilir.)

Öğrencilerin, okuduğu edebi ürünlerdeki kişi ve konulardan etkilendiği bilinmektedir. Bu yüzden, Sosyal Bilgiler dersinde edebi ürün kullanırken seçici olunmalıdır. Öğrencilerin hazırbulunuşluk seviyesine uygun edebi ürünlerin seçilmesinde en önemli görev öğretmenlere düşmektedir. Edebi ürün kullanımı sırasında öğretmenlerin dikkat etmesi gereken hususlar vardır.

Bunlar:

- Her öğretmen kendi kütüphanesini oluşturmmalıdır. Çünkü Sosyal Bilgiler ders konularında kullanılmak istenen edebi ürün okul kütüphanesinde bulunmayabilir. Öğretmen Sosyal Bilgiler dersinde milli mücadele ile ilgili şiir kullanmak isteyebilir ancak okul kütüphanesi yeterli olmayabilir ve öğretmen şiir kullanmayarak dersini işlemek zorunda kalabilir. İşte bu gibi durumlar yaşanmaması için öğretmen derste yararlanabileceği edebi ürünleri (şiir, roman, öykü, destan) kendinde bulundurmalı ve ihtiyaç halinde kullanılmalıdır.
- Öğretmen arşiv oluşturulmalıdır. Hangi kitabın hangi sayfasını Sosyal Bilgiler dersinde hangi konuda kullanabileceğini rahatlıkla bulabilmeli ve arşivini ona göre düzenlemelidir. Öğretmen arşivini, en yararlı şekilde öğrencilere nasıl sunacağını bilerek oluşturmıştır. Edebi ürünleri sadece kenarda tutmamalı onları dersle ilişkilendirerek, gerekirse yanlarına not alarak detaylıca düzenlemelidir.
- Öğretmen Sosyal Bilgiler dersine girmeden önce hazırlık yapmalıdır. Örneğin ders planlaması yaparak edebi ürünleri nasıl kullanacağını belirlemeli ve öğrencilere soracağı soruları hazırlamalıdır. Bu sayede öğretmen hem zamandan tasarruf sağlar ve böylece dersinde işlemesi gereken konuları vaktinde yetiştirir hem de öğrencilere edebi ürünlerden yola çıkıp dersle alakalı sorular sorarak onların derse aktif katılımını sağlayabilir. Hazırlıksız derse gelen bir öğretmen zamanını verimli kullanamaz, edebi ürünlerden yararlanamaz ve bu yüzden Sosyal Bilgiler dersine öğrenciler önyargı ile yaklaşabilir.
- Öğretmen ders esnasında konuyla ilgili edebi ürünleri, öğrencilerin anlayabileceği seviyede onlara sunmalı veya önceden onlara ödevler şeklinde vererek aynı zamanda öğrencilerin okuma alışkanlığı kazanmalarında, okuduklarını özümsemelerinde ve okuduklarını anlayıp ifade edebilme alışkanlıkları kazanmalarında yardımcı olabilmelidir.
- Sosyal bilgiler derinde kullanılacak olan edebi ürünlerin objektifliğini öğretmen kontrol etmeli ve yanlış yazılmış ürünleri kullanmamalıdır.

2.6. Sosyal Bilgiler Öğretiminde Kullanılabilecek Edebi Ürünler

Tablo 1’de Sosyal Bilgiler ders konularında kullanılabilecek sözlü ve yazılı edebi ürünler verilmiştir. Bu edebi ürünlerin her biri Sosyal Bilgiler dersinin farklı konularında kullanılabilir.

Bu edebi ürünlere örnek vermek gerekirse;

- 6.sınıf Sosyal Bilgiler dersinin 1.ünitesi olan Sosyal Bilgiler Öğreniyorum ünitesinde tiyatrodan yararlanılarak derste öğrenciler aktif hale getirilebilir. (Atatürk sosyal bilimler için ne yaptı konusunda her öğrenci sosyal bilimler için önemli bilim adamlarını canlandırarak dersi etkili hale getirebilir.)
- 6.sınıf Sosyal Bilgiler dersinin 3.ünitesi olan İpek Yolunda Türkler ünitesinde destanlardan, mitlerden yararlanılarak öğrencilerin derse odaklanması ve dersten keyif alması sağlanabilir. (1.Göktürk devletinin yıkılıp, 2. Göktürk devletinin kurulması arasındaki süreci konu alan Ergenekon destanı, Uygur devletinin 840’ta Kırgızlar tarafından yıkılıp, bunların Kansu ve Turfan bölgesine göç ederek yeni Uygur devletleri kurmalarını konu alan Göç destanı, Türklerin ilk dönem inançlarını konu alan Yaratılış destanı gibi destanlar sınıfta öğrenciler tarafından okunabilir.)
- 7.sınıf Sosyal Bilgiler dersinin 1.ünitesi olan İletişim Ve İnsan İlişkileri dersinde atasözlerine yer verilerek bu ders işlenebilir. (Bıçak yarası geçer, dil yarası geçmez, Baş dille tartılır, Dilin cismi küçük cürmü büyük gibi atasözleri kullanılabilir.)
- 7.sınıf Sosyal Bilgiler dersinin 2.ünitesi olan Ülkemizde Nüfus dersinde biyografi, anı ve sohbetlerden yararlanabilir. (Göç neden yapılır ? Sonuçları nelerdir ? gibi sorular sorularak öğrenciler göç edenlerle sohbet edebilir, göç etmiş bilim adamlarının hayatlarını derste arkadaşlarına anlatabilir ya da göç anılarının yazıldığı makaleler sınıfa getirilebilir.)
- 7.sınıf Sosyal Bilgiler dersinin 7.ünitesi olan Ülkeler Arası Köprüler dersinde halk türküleri, halk hikayeleri veya yaşam öyküleri kullanılabilir. (Bir dünya savaşı konusunda Çanakkale cephesi anlatılırken Çanakkale türküsü sınıfta dinletilebilir ya da Çanakkale’de kahramanlık gösteren kişilerin hikayeleri öğrencilerce anlatılabilir.)

Tablo 1: Sosyal Bilgiler Dersinde Kullanılabilecek Düz Yazı (Nesir) ve Şiir (Nazım) Türleri

Düz Yazı Türleri (Nesir)	Şiir Türleri (Nazım)
Roman	Lirik
Masal	Pastoral
Deneme	Epik
Sohbet	Didaktik
Günlük	Dramatik
Biyografi	
Mektup	
Tiyatro	
Türküler	
Mitler, Mitoslar (Efsaneler, Söylenceler)	
Gezi yazısı	
Atasözleri	
Bilmeceler	
Öyküler	
Seyahatnameler	
Destanlar-Halk Hikâyeleri	
Fabl	
Eleştiri	
Fıkra	
Makale	
Röportaj	
Haber yazıları	

2.6.1. Şiir

Şiir; duygulardan, düşüncelerden, hayallerden, üzüntülerden, yalnızlıktan vb. birikimlerden beslenerek, sözcüklerin temel anlamlarına kimi zaman mecaz ve yan anlamlar da yükleyerek, özel bir dil yaratarak oluşturdukları, imgelerden, söz sanatlarından vb. yararlanarak ortaya koydukları, okurda estetik duygular canlandıran yazın ürünüdür.

Yahya Kemal Beyatlı şiiri : "Bildiğimiz musikiden farklı bir musiki" olarak tanımlarken, Cahit Sıtkı Tarancı'ya göre ise: "Kelimelerle güzel şekiller kurma sanatıdır", Necip Fazıl Kısakürek ise şiir için "Mutlak hakikati arama işidir" der. Bu

tanımlardan da hareket ederek şiir kavramına her kişinin farklı bir bakış açısıyla baktığı ve bu tanımların daha da çoğaltılabileceği görülmektedir. Zihinlerde şiirin ne olduğuna ilişkin bir tanım canlanmıyorsa öğrencilerin aklında şiir belirsiz bir kelimeden başka bir şey olmaz ve bu nedenden dolayı derslerde kullanılan şiirler etkili olamayabilir. Öğrencilerin edebi ürünlerden olan şiirleri en yararlı biçimde Sosyal Bilgiler dersinde kullanabilmeleri, algılayabilmeleri ve hatta yazabilmeleri için şiirin farklı tanımlarına burada değinilmiştir.

2.6.2. Konularına Göre Şiir Türleri

Lirik Şiir

Yunan edebiyatında lir eşliğinde okunan şiir. Coşkun ve ateşli bir anlatımı olan, toplumun ortak veya şairin kişisel duygularını yansıtan şiir (TDK, 2005: 1310). Lirik şiir, dünya edebiyatında en çok işlenen ve sevilen şiir türlerinden biridir. Lirik şiirler insan yüreğine seslenen, okunduğunda insanı duygulandıran, coşkulandıran şiirlerdir.

Pastoral Şiir

Kır yaşamını ve özellikle çobanların aşk ve yaşayışlarını anlatan şiir türü (TDK, 2005: 1582). Pastoral şiirin iki biçimi vardır:

İdil: Kır yaşamı içinde aşk konusunu işleyen kısa şiir (TDK, 2005: 936).

Eglog: Çoban şiiri anlamına gelen kır yaşantısını işleyen kısa şiir (TDK, 2005: 604).

Epik Şiir

Destansı şiirler. Epik sözcüğü, Yunancada destan anlamındaki epope den gelmektedir. Epik şiirlerde yiğitlik, kahramanlık, savaş temalarının işlendiği görülmektedir (TDK, 2005: 640).

Didaktik Şiir

Belli bir düşünceyi aşlamak ya da belli bir konuda öğüt, bilgi vermek, ahlaki bir ders çıkarmak amacıyla öğretici nitelikte yazılan şiir. (TDK, 2005: 520) Eski Yunan edebiyatında Hesiodos bu türün ilk örneklerini vermiştir.

Satirik Şiir

Yergi(eleştiri) ile ilgili yergi(eleştiri) niteliğinde olan şiir türüdür. Bu tür şiirlere Divan edebiyatında hiciv, Halk edebiyatında taşlama, yeni edebiyatımızda ise yergi verilir (TDK, 2005: 1709).

Dramatik Şiir

İçinde gerilim, çatışma, aşk vb. konuları barındıran coşku veren, duyguları kamçılayan şiir türü (TDK, 2005: 572). Bu şiir türünün tiyatroya temel olduğu görülmektedir.

2.7. Sosyal Bilgiler Öğretiminde Şiirlerin Ders Materyali Olarak Kullanılması

Tarih eğitimi açısından derslerde şiir kullanılmasına değinen ilk eğitimci Amerikalı Leonard Kenworthy'dir. 1937 yılında öğretmen ve eğitimci Leonard Kenworthy, Amerikan tarihi öğretiminde şiirlerin elverişli bir araç olduğuna ilişkin bir makale yayınladı. Böylece sınıf içi tarih öğretiminde kullanılmak üzere tarihi içerikler taşıyan şiirlerin, tarih öğretiminde yararlanılması gerektiğini düşünenlerin sesleri duyulmaya başladı (Ata, 2001:164).

Türkiye'de ise İsmail Hakkı Baltacıoğlu, Yeni Adam dergisinde Tevfik Fikret'in yazdığı Promete adlı şiirinin Atatürk'ün yaptıklarını ve Türk İnkılâbının bir özeti niteliğini taşıdığını ileri sürer ve bu şekilde şiire dikkat çeken ilk eğitimci olma şerefine erişir.

"Tarih Nasıl Öğretilir?" adlı kitapta, tarih derslerinde ders kitabından kaynaklanan monotonluk, kavramsal algılamının zorluğu gibi problemlerin çözümlenmesinde farklı metin türlerinin (şiir, roman, hikaye vb.) kullanılmasının ve zenginleştirilmesinin işe yarayabileceği, öğrencilerde eleştirel okuma, karşılaşma yapmada etkili olabileceği ifade edilmiştir (Köksal, 2014).

2.8.Sosyal Bilgiler Öğretiminde Şiirlerin Kullanılmasının Yararları

Birçok edebi ürünü Sosyal Bilgiler dersinde öğretim materyali olarak kullanabiliriz. (şiir, tarihi roman, hikaye, masal vb.) Bu edebi ürünlerin kullanılması ile Sosyal Bilgiler derslerinden alınan verim artabilir. Her edebi ürünün kullanımında öğrencilere farklı yararlar kazandırmakla beraber temel çerçevede ortak paydada toplanabilir ve bu edebi ürünlerin yararları tek çatı altında toplanabilir. Bu düşüncemizden hareketle edebi ürünlerden tarihi romanların Sosyal Bilgiler öğretiminde kullanılmasının yararlarına değinilebilir.

Bu yararlar (Çifçi, 2011):

- Bireylerde okuduğunu anlama ve uygulama gibi akademik beceriler kazandırır.
- Bireylere, anlatılan zamana göre kişi ve olayları günümüzden ayırt etme becerisini kazandırır. (tarihsel empati)
- Bireylerde farklı düşüncelerin ve hayat tecrübesinin önünü açar.
- Bireylerin merak ve araştırma duygusu geliştirir.
- Bireylerin gerçek ile hayal arasında bir bağlantı kurmasını sağlar.
- Bireylerin siyasi, sosyal, kültürel ve sanatsal yönünün ortaya çıkarıp yeteneklerini keşfetmesini sağlar.

Yukarıda belirtilen yararların, Sosyal Bilgiler dersinde şiir kullanılarak yapılan öğretim için de geçerli ve faydalı olduğu düşünülmektedir. Yine Sosyal Bilgiler dersinde öğretim materyali olarak şiir kullanıma ilişkin yararlar şu şekilde de belirtilmiştir (Kaya, 2013):

- Bireylerin kelime dağarcığını geliştirir.
- Bireylerin yaratıcılığını geliştirir.
- Bireylere özgüven sağlar.
- Bireyler düşünce ve duygularını etkin bir şekilde ifade eder.
- Bireyler arası sosyal iletişimi sağlar.

Sosyal Bilgiler dersinde şiirlerin kullanımı bu yararların dışında bireylere şu yararları da kazandırabileceği düşünülmüştür:

- Öğrencilerin tarihsel bilgi edinmelerini ve milli benlik duygularının gelişmesini sağlayabilir. (8. Sınıf T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük dersinde Çanakkale Savaşı'nın coşkulu bir şekilde şiirlerle işlenmesi ile öğrencilerde vatan millet sevgisi bilincini kazanma, bayrağa saygı duyma, atalarının bu topraklar için ne gibi fedakarlıklar gösterdiğini bilme gibi konularda yardımcı olabilir.)
- Çocukların derse ilgisini çekebilir. (5.sınıf Sosyal Bilgiler dersinde Üretim, Dağıtım ve Tüketim ünitesinde bölgelere göre tarımsal hangi ürünler üretilebileceği (Ege bölgesinde zeytin, üzüm, haşhaş, tütün, incir vb.) hakkında öğrencilere şiirler yazdırılıp okutularak dersin eğlenceli ve ilgi çekici olması sağlanabilir.)

- Halkın yaşam tarzının ayrıntılarını zihninde canlandırabilir. (5.sınıf Sosyal Bilgiler dersinde İnsanlar, Yerler ve Çevreler ünitesinde farklı bölgelerde yaşayan insanların bölge ve yörelerini anlattığı şiirler sınıf ortamına getirilerek öğrencilerin okudukları şiirleri akıllarında canlandırma yaparak öğrenmede kalıcılığın artması sağlanabilir.)
- Şiirler dünyayı, kültürleri ve kendi uluslarının tarihlerini öğretmede kullanılabilir. (6. sınıf Sosyal Bilgiler dersinde Ülkemiz Ve Dünya ünitesinde öğrencilerin farklı kültürlerinde varlığını bilmesi ve bu kültürlerle etkileşimimizi anlatan şiirler kullanılabilir.)
- Şiirler, eğlenceli bir şekilde bireylere tarihi ve coğrafyayı öğretebilir. (6. sınıf Sosyal Bilgiler dersinde Yeryüzünde Yaşam ünitesi işlenirken iklim tipleri eğlenceli bir üslupla yazılan şiirler ile öğrencilere sunulurken işlenebilir. Örneğin karasal iklimde kışın bir kedinin balkondan balkona atlarken donması ve yaz geldiğinde donmasının geçip hiçbir şey olmamış gibi yürüyüp gitmesi şiirsel bir şekilde öğrencilere sunulabilir.)
- Çocuklarda yurt ve ulus sevgisini geliştirmede etkili olabilir. (7. sınıf Sosyal Bilgiler dersinde Türk Tarihinde Yolculuk ünitesi işlenirken kullanılan şiirler öğrencilerin, yurt olarak asırlardır barındığımız toprakların değerini bilmelerine katkı sağlayabilir.)
- Öğrencilerin empati kurma becerilerini arttırmada yardımcı olabilir. (7. sınıf Sosyal Bilgiler dersinde Ülkeler Arası Köprüler ünitesi işlenirken farklı ülkelerin savaş ile yazdığı şiirler incelenerek öğrencilerde bir başkasının duygularını ya da içinde bulunduğu durumu anlaması ve olaylara bu gözle bakabilmesi sağlanabilir.)
- Dersi tekdüzelikten kurtararak, öğrenci katılımı arttırmada fayda sağlayabilir. (Sosyal bilgiler dersinin tüm sınıflarında ve tüm ünitelerinde öğrencilere okutulan, yazdırılan, sınıf ortamında gösterilen şiirler öğrencilerin derste aktif olmalarını sağlayabilir.)
- Soyut konu ve kavramların somutlaştırılmasını sağlayabilir. (6. sınıf Sosyal Bilgiler dersinde Demokrasinin Serüveni ünitesinde monarşi, oligarşi, demokrasi gibi kavramların sözlükteki haliyle öğrencilere verilmesi yerine bu kavramlarla alakalı şiirler ders ortamına getirildiğinde öğrencilerin kavramları somutlaştırması sağlanabilir.)

2.9.Sosyal Bilgiler Öğretiminde Şiirlerin Sınırlılıkları

Şiir kullanılması başlıca sınırlılıklarından birisi, iyi seçilmemiş bir şiirin sınıf ortamına taşınmasıyla öğrencilerde beklenen hedef ve davranışlara uygun olmayan sonuçlar ortaya çıkarabilmesidir. (6.sınıf Sosyal Bilgiler dersinin 5.ünitesi olan Ülkemiz ve Dünya ünitesinde Ormanların Yok Oluşu ve Açlık adlı konu işlenirken çocuklara ormanların yok olmasına sebep olan uygulamaları anlatan şiir yerine insan haklarıyla alakalı bir şiirin derste işlenmesi, öğrencilerde beklenen empati davranışı, doğa sevgisi, bilinçli vatandaş olma ve yardımlaşma hedeflerine ulaşılmasına katkı sağlamaz.)

Kullanılacak şiirin öğrenci için dikkat çekici ve anlaşılır olması gerekmektedir çünkü Sosyal Bilgiler dersinin tüm konularıyla ilgili şiir bulunamamaktadır. (Birçok konuda şiir yazılmasına karşılık Sosyal Bilgiler dersi konuları ile alakalı şiir üretimi yeterince yapılmamaktadır. Bu da öğretmenin ve öğrencinin ders esnasında işlenen konuyla alakalı şiir bulamayıp kullanamamalarına sebep olmaktadır.)

Şiirlerin diğer bir sınırlılığı da Sosyal Bilgiler dersi kazanımlarıyla doğrudan bağdaşacak şiirlerin edinilmesindeki güçlüklerdir. (Sosyal bilgiler dersinde her konunun birden çok kazanımı bulunmaktadır, yapılandırmacı eğitimle edebi ürünlerin derslerde kullanılmasında bir artış gerçekleşse de her kazanımla bağdaşan şiirlerin bulunmaması çok zordur. Örneğin 6. Sınıf Yeryüzünde Yaşam ünitesinin “Anadolu’da yaşamış ilk uygarlıkların yerleşme ve ekonomik faaliyetleri ile siyasal ve sosyal yapıları arasındaki etkileşimi fark eder. “kazanımına ait şiir bulunamayabilir.)

Belirli bir ideolojik görüş çerçevesinde yazılan bir şiir bireyleri belli bir kalıba hapsedebilir ve tekdüze bir düşünceye sevk edebilir. (Sosyal Bilgiler dersinin en önemli amaçlarından birisi öğrencilerin farklı bakış açıları kazanmasını sağlamaktır. Bu yüzden objektiflikten uzak, taraflı bir şekilde olaylara bakan, başka görüşlere düşmanca tutum sevk eden X kişinin, tarihi ve coğrafi dayanaklara atıfta bulunmadan yazdığı şiirler Sosyal Bilgiler dersinde kullanılacak olursa öğrencilerde istenmeyen durumlar meydana gelebilir.)

Şiirlerin dağınık bir şekilde her yöremizde olması, tasnif eksikliği ve toplanmaması eğitim-öğretim materyali olarak şiirlerin yeterince kullanılmamasına sebep olmaktadır. (5.sınıf Sosyal Bilgiler dersi 3.ünitesi olan Bölgemizi Tanıyalım adlı ünite ülkemizdeki bölgelerden yörelerden bahsedilip öğrencilere sunulmaktadır. Örneğin Ege bölgesinde 8 şehir ve her şehre bağlı birçok ilçe köy bulunmaktadır. Bu köylerde yazıya geçirilmemiş, derlenip toplanmamış ama yöre ile birçok bilgi veren

şiiirler bulunmaktadır. O yörenin, bölgenin özelliklerini taşıyan bu şiiirler toplanmadığı ve derslerde materyal olarak sunulmadığı için şiiirler etkili bir şekilde kullanılamamaktadır. Bu gibi durumları ortadan kaldırmak ve şiiirlerimizin öğreticiliğini öğrencilere göstermek için yörelerde bulunan, ağızdan ağıza yıllardır söylenen şiiirler toplanılarak yazıya geçirilip kitaplaştırılabilir.)

Diğer yandan anlatıcı (öğretmen); derste işleyecek olduğu şiiiri sınıf ortamında iyi bir üslup ile aktarmamışsa, sorulması gerekli soruları yerinde sormamış, pekiştireçleri zamanında vermemiş ve öğrencilerden zamanında dönüt alamamışsa bu yöntem başarılı olmayabilir. (Sosyal bilgiler dersinde işlenilen konu ile alakalı bir şiiir öğretmen tarafından tekdüze bir ses tonu ile öğrencilere okunulmuşsa öğrenci bu şiiiri dikkate almayabilir ya da öğretmen şiiirin 2.mısrasında sorması gereken soruyu 8.mısrada sorarsa öğrenci soruya doğru bir şekilde cevap veremeyebilir bu da şiiirlerle öğretimi başarısızlığa yöneltebilir. Buna benzer durumların karşımıza çıkmaması için öğretmen adaylarının üniversite öğretimi sırasında Sosyal Bilgilerde Sözlü ve Yazılı Edebiyat İncelemesi adı altındaki dersin ders saati arttırılabilir ve mesleklerini icra eden öğretmenlere de edebi ürünleri etkili bir şekilde nasıl kullanabileceklerine dair seminerler verilebilir.)

Ayrıca öğrenci düzeyine uygun olmayan şiiirler anlam karmaşasına yol açabilir. (5.sınıf öğrencisi olan bir öğrenciye bilim ve teknolojideki gelişmeleri anlatmak için sanayi inkılabı ile alakalı bir şiiir sınıfa getirilmemelidir. Çünkü bilim ve teknolojideki gelişmeleri sanayi inkılabı ile algılayabilecek gerekli donanım ve düzeye sahip değildir ve sanayi inkılabını 7.sınıfta görecektir. Bilim ve teknoloji gelişmelerini 5.sınıf öğrencilerinin anlayabileceği seviyeye uygun bir şiiir sınıfa getirilmelidir.)

2.10. Sosyal Bilgiler Öğretimde Şiirlerin Kullanılması İle İlgili Araştırmalar

Ülkemizde Sosyal Bilgiler öğretimi ve tarih eğitimi için şiir kullanımı üzerinde yoğunlaşılmamıştır. İncelediğimiz tezler, makaleler ve araştırmalarda, Sosyal Bilgiler öğretiminde şiir kullanımı edebi ürünler içinde sadece bir alt başlık olarak ele alınmış olduğu fark edilmiştir.

“Çanakkale Savaşlarını Nasıl Öğreteceğiz?” adlı makalede Sosyal Bilgiler öğretimde şiirlerin kullanılması ile ilgili bir araştırma yapılmıştır. Şiirlerin derste etkili bir biçimde kullanılmasının sadece Türkçe dersine bırakılmaması vurgulanmıştır. Sınıf öğretmeni, Sosyal Bilgiler öğretmeni ve tarih öğretmenlerinin de Sosyal Bilgiler ve Tarih derslerinde öğrencilerin düzeyine uygun yazılmış şiirleri derslerinde kullanması üzerinde durulmuştur (Ata, 2001).

“Edebi Ürünlerden Yararlanma” adlı makalede Sosyal Bilgiler öğretimde şiirlerin kullanılması ile alakalı bir araştırma yapılmıştır. Şiirin, en önemli edebî türlerden biri olduğu, diğer edebî türlerden ayrıldığı ve şiirin gücünü fark eden bir öğrencinin, hayal kurma becerisinin artacağı ve karşısındakini etkileme yetisinin kazanılacağı ifade edilmiştir (Aytaş, 2001).

“Tarih Nasıl Öğretilir?” adlı kitabın “Tarih Öğretiminde Epik Şiir Kullanılması” adlı bölümünde Sosyal Bilgiler öğretimde şiirlerin kullanılması ile ilgili bir araştırma yapılmıştır. Bu araştırmasında Sosyal Bilgiler derslerinde şiir, roman özetleri, kısa hikaye ile zenginleştirilmesinin öğrencilerde eleştirel okuma, karşılaştırma yapma gibi becerilerin kazandırılmasında etkili olabileceğine değinilmiştir (Köksal, 2010).

“Ortaöğretim T. C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük Dersinde “Şiir Kullanımına” İlişkin Öğretmen Görüşleri” adlı makalede Sosyal Bilgiler öğretimde şiirlerin kullanılması ile ilgili bir araştırma yapılmıştır. Tarih ve T.C İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük dersinin öğretiminde duyuşsal alan kazanımlarına uygun olarak lirik ve epik şiirler öğretim materyali olarak kullanılabilir olduğu, lirik şiirler konu olarak “acı, özlem, ölüm sancısı gibi bireysel duygular ile toplumsal mutluluk, sevinçler ve üzüntüleri” kapsadığından İnkılâp Tarihi dersinin duyuşsal alan kazanımları ile örtüştüğü ayrıca epik şiirlerin ise “yiğitlik, savaş temaları” gibi konuları işlendiğinden doğrudan İnkılâp Tarihi dersinin duyuşsal alan kazanımları ile örtüştüğü söylenilmiştir (Çençen, 2014).

BÖLÜM- III

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın yöntemi, araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama araçları, uygulama süreci ve verilerin analizi ile ilgili bilgilere yer verilmiştir.

3.1.Araştırma Modeli

Araştırmada, 7. Sınıf Sosyal Bilgiler programında yer alan “Türk Tarihinde Yolculuk” ünitesinde şiirin öğretim materyali olarak kullanılmasının akademik başarıya etkisini incelemek amacıyla, deneme modellerden biri olan ve yarı deneme modelleri kategorisinde yer alan “Eşitlenmemiş Kontrol Gruplu Model” kullanılmıştır. Deneyisel araştırmalarda araştırmacılar deneyisel işlemde önce ve sonra karşılaştırılabilir işlemler uygular ve daha sonra uygulanan işlemlerin etkilerini inceler. Çalışmada kullanılan yarı deneme modellerinden eşitlenmemiş kontrol gruplu modelde, deney ve kontrol grupları oluşturulurken grupların rastgele değil de benzer özelliklere sahip deneklerden oluşturulması bu modeli deneyisel modelden ayırır (Karasar, 2009). Eşitlenmemiş kontrol gruplu yarı deneyisel desenin çalışmaya uyarlanmış biçimi Tablo 2’de gösterilmiştir (Büyüköztürk, 2013).

Tablo 2: Eşitlenmemiş Kontrol Gruplu Yarı Deneme Modeli Uygulaması

Gruplar	Ön test	İşlem	Son Test
Deney (7/B SINIFI)	Başarı Testi	Şiir Öğretim Materyali İle Yapılan Öğretim	Başarı Testi
Kontrol (7/A SINIFI)	Başarı Testi	Ders Kitabı ile Yapılan Öğretim	Başarı Testi

Bu araştırmada öncelikle kazanımlar belirlenmiş, bu kazanımlarla ilgili Çiftçi (2011) tarafından hazırlanan “Türk Tarihinde Yolculuk Ünitesi Başarı Testi” deney ve kontrol grubuna ön test olarak uygulanmıştır. Uygulama süreci sona erdiğinde aynı test son test olarak tekrar uygulanmıştır.

3.2. Çalışma Grubu

Bu araştırmanın çalışma grubunu 2016-2017 eğitim- öğretim yılında Manisa ili Demirci İlçesi Milli Eğitim Bakanlığına bağlı 75.Yıl Alime Paşa Ortaokulu'nda öğrenim gören 7.sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırmada deneysel işlem süreci basamakları takip edilmiş, deney ve kontrol gruplarının belirlenmesinde sınıf mevcutları ve öğrenme düzeyleri birbirine yakın iki sınıfın seçilmesine dikkat edilmiştir. Deney grubu olacak sınıfın seçimi kura yoluyla tesadüfi olarak yapılmıştır. Seçilen sınıflardan 7/A kontrol grubunu, 7/B ise deney grubunu oluşturmaktadır.

Tablo 3: Araştırmada Deney ve Kontrol Grupları

GRUPLAR	SINIFLAR	SINIF MEVCUDU
Deney	7/B	30
Kontrol	7/A	30
Toplam		60

Tablo 3’de görüldüğü gibi 7/A sınıfı 30 kişi; 7/B sınıfı da 30 kişidir. Her iki sınıfta toplam 60 öğrenci bulunmaktadır.

3.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmada başarı testi uygulaması gerçekleştirilmiştir. Başarı testi, bir konunun veya ünitenin öğrenilmesiyle kazanılan yeterliliklerin ortaya çıkarılması amacıyla hazırlanan bir sınav aracıdır (Turgut, 1992: 4). Bu amaç doğrultusunda, 7.Sınıf Sosyal Bilgiler programında yer alan “ Türk Tarihinde Yolculuk” ünitesinde şiiirlerin öğrenci akademik başarıları üzerine etkisini belirlemek amacıyla Çifçi (2011) tarafından geliştirilen “Türk Tarihinde Yolculuk Ünitesi Başarı Testi“ gerekli izinler (EK-6) alınarak kullanılmıştır. Bu testin amacı, ortaöğretim 7. sınıf öğrencilerinin “Türk Tarihinde Yolculuk” ünitesine dair ön bilgilerini ölçmek ve çalışmanın bitiminden sonra öğrencilerin başarılarını görmektir.

Çifçi (2011) tarafından geliştirilen “Türk Tarihinde Yolculuk Ünitesi Başarı Testi” çoktan seçmeli (1 doğru, 3 çeldirici) 25 sorudan oluşmaktadır. Başarı testinin KR20 güvenirlik katsayısı madde kovaryanslarından yararlanılarak hesaplanmış ve

KR20 güvenilirlik katsayısı 0.84 gibi yüksek bir değer olarak bulunmuştur. Buradan hareketle çalışmada “Türk Tarihinde Yolculuk” ünitesine ilişkin öğrencilerin akademik başarılarını ölçmek amacıyla kullanılan “Türk Tarihinde Yolculuk Ünitesi” başarı testinin güvenilir bir ölçme aracı olduğu söylenebilir. Güvenirlik; bir ölçüm aracıyla edinilen sonuçların hatalardan ayıklanma derecesi olarak ifade edilir. Güvenirliğin 0,80’den fazla olduğu durumlarda birçok kaynakta, ölçme aracının yapılan araştırmalarda kullanılması için yeterli olduğundan bahsedilmiştir (Özgüven, 1998). Ayrıca araştırmada şiir materyali “Türk Tarihinde Yolculuk” ünitesi kapsamında deney grubuna yönelik uygulanmıştır. Dersler işlenirken, toplam da 11 adet şiir kullanılmıştır. Bu şiirlerin 8 tanesi (“Yönümüz Anadolu”, ”Beylikler”, ”Beyliğimin Adı”, ”Amacımız İskan”, Yükseliş”, ”Bize Derler Osmanlı Ordusu”, ”Hoşgörü” ,”Etkileşim”) araştırmacı tarafından konu içeriklerine uygun olarak hazırlanmış şiirlerdir. Ayrıca Arif Nihat Asya’nın “Fetih Marşı” adlı şiiri ile Hacı Bektaşî Veli, Mevlana’nın hoşgörülerini anlattığı şiirlerin bazı bölümleri de kullanılmıştır. Bu şiirlerin Sosyal Bilgiler Dersi “Türk Tarihinde Yolculuk” ünitesinde kullanım durumları Tablo 4 ‘de gösterilmektedir.

Tablo 4: Şiirlerin Sosyal Bilgiler Dersi Türk Tarihinde Yolculuk Adlı Ünite Kullanım Durumları

ŞİİR ADI	ÜNİTE	DERSTE KULLANILAN KONU
Yönümüz Anadolu	Türk Tarihinde Yolculuk	Türklerin Yeni Yurdu Anadolu (s. 54)
Mevlana ve Hacı Bektaşî Veli Şiirleri	Türk Tarihinde Yolculuk	Türklerin Yeni Yurdu Anadolu (s. 55)
Beylikler	Türk Tarihinde Yolculuk	Anadoluda İlk Türk Devleti ve Beylikler (s. 56)
Beyliğimin Adı	Türk Tarihinde Yolculuk	Siyasi Birlikten Beyliklere (s. 60)
Amacımız İskan	Türk Tarihinde Yolculuk	Anadoludan Rumeliye Geçiş (s. 64)
Fetih Marşı	Türk Tarihinde Yolculuk	Karaların Ve Denizlerin Hakimi Osmanlı (s. 68)
Yükseliş	Türk Tarihinde Yolculuk	Sınırlar Genişliyor (s. 70)
Bize Derler Osmanlı Ordusu	Türk Tarihinde Yolculuk	Osmanlı Ordusu (s. 72)
Hoşgörü	Türk Tarihinde Yolculuk	Farklılıklara Rağmen (s. 76)
Etkileşim	Türk Tarihinde Yolculuk	Nasıl Etkilendik Etkileştik? (s. 82)

Tablo 4’te Sosyal Bilgiler dersi “Türk Tarihinde Yolculuk” ünitesinde kullanılan şiirlerin bu ünitenin hangi konularında uygulandığı gösterilmektedir. Buna göre:

Uygulamanın başladığı 21-25 Kasım 2016 tarihinde yani uygulama sürecinin ilk haftasında deney grubu olan 7/B sınıfına “Yönümüz Anadolu ile Mevlana ve Hacı Bektaşî Veli Şiirleri” slayttan sunulmuştur. Şiirleri okumaya öğrenciler çok istekliydi ve her şiir 3 ya da 4 öğrenciye okutulurken aktif katılımları sağlandı. “Yönümüz Anadolu” şiirinden yola çıkılarak ders konusu ile alakalı “ Horosan neresi? Türkler neden göç etti? Türkler niçin Anadolu’ya göç etti ? “ gibi sorular sorularak öğrencilerin düşünüp bilgiye kendilerinin ulaşması hedeflenmiştir. “Mevlana ve Hacı Bektaşî Veli

Şiirlerinden” yola çıkılarak ise Anadolu’nun Türk yurdu olmasında askerlerin başarısının yanında bu yeni vatana gelen bilim insanları, sanatkârlar, tüccar ve esnaf grupları ile şeyh ve dervişlerin de önemli katkıları olduğuna, halkın eğitiminde, Anadolu’yu vatan olarak benimsemesinde önemli rol oynadıklarına değinilmiştir.

Uygulamanın 28 Kasım 2016 – 2 Aralık 2016 tarihinde yani uygulama sürecinin ikinci haftasında deney grubu olan 7/B sınıfına Anadolu’da kurulan ilk Türk beylikleri konusu işlenmiş ve daha sonra konunun özeti yerine geçmesi için “Beylikler “ adlı şiir öğrencilere okutulmuş ve şiir üzerinden neler anladıkları sorularak çıkarım yapmaları sağlanmıştır.

Uygulamanın 5-9 Aralık 2016 tarihinde yani uygulama sürecinin üçüncü haftasında deney grubu olan 7/B sınıfına Siyasi Birlikten Beyliklere konusu işlenmiş ve daha sonra konunun özeti yerine geçmesi için “Beyliğimin Adı “ adlı şiir öğrencilere okutulmuş ve şiir üzerinden” beyliklerin nerelerde kurulduğu, beyliklerden günümüze hangi eserlerin kaldığı, beyliklerin önemli özellikleri” gibi sorular sorularak düşünceleri sağlanmıştır.

Uygulamanın 12-16 Aralık 2016 tarihinde yani uygulama sürecinin dördüncü haftasında deney grubu olan 7/B sınıfına iskan politikası ve Rumeli’ye geçiş konularını öğrencilerde kalıcı hale getirmek için öncelikle Anadolu’dan Rumeli’ye Geçiş adlı ders konusunun bilgi köşeleri okutulmuş ve daha sonra “Amacımız İskan” adlı şiir öğrencilere sunuldu. Bu şiirden hareketle öğrencilere” İskanın ekonomik faydası nedir? Osmanlı iskan politikasını uyguladığı yerlerde ne gibi imar faaliyetleri yapmıştır? “ gibi sorular soruldu ve öğrencilerin bilgiye kendi yaşantıları yoluyla ulaşmaları sağlanmıştır.

Uygulamanın 19-23 Aralık 2016 tarihinde yani uygulama sürecinin beşinci haftasında Sosyal Bilgiler dersine başlamadan önce “Fetih Marşı şiiri ” deney grubu olan 7/B sınıfına dağıtıldı. Bilgisayardan Fetih Marşı müziği açıldı ve öğrenciler hem dinleyerek hem de önlerinde bulunan şiiri okuyarak derse etkin bir şekilde katıldı. Bu şiirden yola çıkarak “Şiirden ne anladınız? İstanbul’u kim fethetti?” gibi sorular sorarak cevaplar birden fazla öğrenciden alındı ve öğrencilerin dikkati derse çekilmiştir.

Uygulamanın 26-30 Aralık 2016 tarihinde yani uygulama sürecinin altıncı haftasında deney grubu olan 7/B sınıfına Sınırlar Genişliyor ders konusu işlenirken ”Yükseliş” adlı şiir okundu ve “Fetihler neden yapılıyor? Nereler fethedilmiştir?”

soruları sorulmuş ve şiir ile ders konusu ile bağdaştırılarak öğrencilerin bilgilerinde kalıcılık sağlanmıştır.

Uygulamanın 2-6 Ocak 2017 tarihinde yani uygulama sürecinin yedinci deney grubu olan 7/B sınıfına ders kitabından yararlanarak Osmanlı Ordusu konusunu anlatıldı. Osmanlı Ordusunun özellikleri hakkında bilgiler verildi ve daha sonra “Bize Derler Osmanlı Ordusu” adlı şiir okunarak konu pekiştirilmesi yapılmıştır.

Uygulamanın 9-13 Ocak 2017 tarihinde yani uygulama sürecinin sekizinci haftasında deney grubu olan 7/B sınıfına Farklılıklara Rağmen adlı Sosyal Bilgiler dersi konusu işlenirken “ Hoşgörü” adlı şiir öğrencilere okutulup Osmanlı sınırları içinde tüm milletlerin kardeşçe, eşit bir şekilde hoşgörü ile yönetildiği üzerine öğrencilerle sohbet havasında konuşma yapılmıştır.

Uygulamanın 16-20 Ocak 2017 tarihinde yani uygulama sürecinin son haftasında deney grubu olan 7/B sınıfına Nasıl Etkilendik Etkiledik ? konusu işlendi ve “Etkileşim” adlı şiir okutulmuştur. Bu şiirden yola çıkılarak “Etkileşim tek yönlü müdür ? Avrupa’yı hangi konularda etkiledik? “ gibi sorular sorularak konunun kavranılması sağlanmıştır.

3.3.1. Uygulama Süreci

Çalışma, 2016-2017 eğitim- öğretim 1.yarı yılında Manisa ili Demirci İlçesi Milli Eğitim Bakanlığına bağlı 75.Yıl Alime Paşa Ortaokulu’nda yapılmıştır. Çalışma Sosyal Bilgiler Dersi “Türk Tarihinde Yolculuk” ünitesi kapsamında gerçekleştirilmiştir. Deney ve kontrol gruplarının belirlenmesinde sınıf mevcutları ve öğrenme düzeyleri birbirine yakın iki sınıfın seçilmesine dikkat edilmiştir. Deney grubu olacak sınıfın seçimi kura yoluyla tesadüfi olarak yapılmıştır. Seçilen sınıflardan 7/A kontrol grubunu, 7/B ise deney grubunu oluşturmaktadır. 7/A sınıfı 30 kişi, 7/B sınıfı da 30 kişidir. Her iki sınıfta toplam 60 öğrenci bulunmaktadır. Uygulama sürecinde aşağıdaki adımlar izlenmiştir:

1-Yukarıda adı geçen okulda öğrenim gören 7. Sınıf öğrencilerine, 14-18 Kasım 2016 tarihleri arasında Sosyal Bilgiler dersinde uygulanacak etkinlikler hakkında dersi işleyen öğretmenle birlikte bilgi verilmiştir.

2- Çalışma Sosyal Bilgiler dersini işleyen Sosyal Bilgiler Öğretmeninin haftalık ders programına göre; kontrol grubu olan 7/A sınıfında 21 Kasım 2016 tarihinde, deney grubu olan 7/B sınıfında ise 25 Kasım 2016 tarihinde başlamıştır. Öte yandan 7/A

sınıfında 16 Ocak 2017 tarihinde, 7/B sınıfında ise 20 Ocak 2017 tarihinde son bulmuştur. Uygulama hem kontrol hem de deney grubu için 9 haftada tamamlanmıştır.

3- Çalışma başlangıcında her iki gruba da eş zamanlı olarak aynı sorulardan oluşan “Türk Tarihinde Yolculuk Ünitesi Başarı Testi“ uygulanmıştır.

4- Deney ve kontrol grubundaki dersler okulun Sosyal Bilgiler ders öğretmeni tarafından yürütülmüştür. Ortaöğretim kurumları haftalık Sosyal Bilgiler ders saati 7. sınıflar için 3 saattir.

5- Kontrol grubunda “Türk Tarihinde Yolculuk Ünitesi” programa uygun bir şekilde işlenmiştir. Deney grubunda ise ilave olarak şiirler bir ders materyali olarak kullanılmıştır.

6- Deney grubunda dersler işlenirken, toplam da 11 adet şiir kullanılmıştır. Bu şiirlerin 8 adeti (“Yönümüz Anadolu”, ”Beylikler”, Beyliğimin Adı”, ”Amacımız İskan”, Yükseliş”, ”Bize Derler Osmanlı Ordusu”, ”Hoşgörü” ,”Etkileşim”) araştırmacı tarafından konu içeriklerine uygun olarak hazırlanmış şiirlerdir. Ayrıca Arif Nihat Asya’nın “Fetih Marşı” adlı şiiri ile Hacı Bektaşî Veli ve Mevlana’nın hoşgörü konularını işlediği şiirlerin bazı bölümleri de kullanılmıştır.

7- Uygulamaların sonunda hem kontrol hem de deney grubuna eş zamanlı olarak aynı sorulardan oluşan “Türk Tarihinde Yolculuk Ünitesi Başarı Testi“ son test olarak uygulanmıştır. Elde edilen bulgular ışığında istatistiksel çalışmalar yapılmıştır. İstatistiksel analiz sonuçları dikkate alınarak uygulamanın yararlılığı tartışılmış ve öneriler sunulmuştur.

3.4. Verilerin Çözümlemesi

Araştırmada,7.sınıf öğrencilerine ön test ve son test şeklinde uygulanan başarı testinden elde edilen veriler SPSS 20 paket programı kullanılarak analiz edilmiştir. Çalışmanın alt problemlerine uygun t-testleri kullanılmış, %95 güven aralığında p anlamlılık değerleri hesaplanmıştır. Birbiriyle ilişki içinde bulunan örneklemelerde t-testi değişkenlerin arasındaki farkın anlamlı olup olmadığını bulmak için kullanılır. Bağımlı örneklemeler t-testi normal dağılım koşulu sağlandığında, iki ilişkili grubun aritmetik ortalaması arasındaki farkın anlamlılığını ölçmek için yararlanılan bir tekniktir. Bağımsız örneklemeler t-testi iki grubun ortalamalarını karşılaştırarak, aradaki farkın tesadüfi mi yoksa istatistiksel olarak anlamlı mı olduğuna karar vermek için kullanılır (Büyüköztürk, 2013: 67).

Bu doğrultuda aşağıda bulunan alt problemlere cevap aranmıştır:

- şiirlerin öğretim materyali olarak kullanıldığı deney grubunun ön test başarı puanları ile ders kitabının öğretim aracı olarak kullanıldığı kontrol grubunun ön test başarı puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
- şiirlerin öğretim materyali olarak kullanıldığı deney grubunun ön test ve son test başarı puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
- Ders kitabının öğretim aracı olarak kullanıldığı kontrol grubunun ön test ve son test başarı puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
- şiirlerin öğretim materyali olarak kullanıldığı deney grubuyla, ders kitabının öğretim aracı olarak kullanıldığı kontrol grubunun son test başarı puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

BÖLÜM- IV

BULGULAR VE YORUM

Araştırma verileri analizinden elde edilen bulgular, araştırmanın alt problemleri doğrultusunda analiz edilerek yorumlanmıştır.

4.1.Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Şiirlerin öğretim materyali olarak kullanıldığı deney grubunun ön test başarı puanları ile ders kitabının öğretim aracı olarak kullanıldığı kontrol grubunun ön test başarı puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

Tablo 5: Deney Ve Kontrol Grubu Ön Test Bağımsız Örneklem t-Testi Sonuçları

		N	Ortalama	Std. Sapma	T	P
Ön Test Başarı	Kontrol	30	39,20	13,87232	1,46	,14
Puanı	Deney	30	34,13	12,89676		

Deney ve kontrol grubunun ön test başarı puanları ortalamaları arasında anlamlı farklılığın tespiti için yapılan bağımsız gruplarda t-testi sonuçları tablo 5’ de verilmiştir. Test sonuçlarına göre deney grubunun ön test ortalama başarı puanı 34,13; kontrol grubunun ortalama ön test başarı puanı ise 39,20’ dir. Deney ve kontrol grubunun ortalama puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($p>0,05$). Deney ve kontrol grubu ön test başarı puanı açısından aynı düzeyde olduğu söylenebilir.

4.2.İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Şiirlerin öğretim materyali olarak kullanıldığı deney grubunun ön test ve son test başarı puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

Tablo 6: Deney Grubu Ön Test-Son Test Bağımlı Örneklem t-Testi Sonuçları

		N	Ortalama	Std. Sapma	T	P
Deney Grubu	Ön test	30	34,13	12,89676	-11,29	,00
	Son test	30	69,33	11,18291		

Deney grubunun ön test başarı puanı ile son test başarı puanı ortalamaları ile bu ortalamaların arasındaki farklılığın anlamlılığının tespiti için yapılan bağımlı örneklem t-testi sonuçları Tablo 6’da verilmiştir. Deney grubunun ön test ortalama başarı puanı 34,13 iken son test başarı puanı ortalaması 69,33’ dür. Deney grubunun ön test başarı puanı ile son test başarı puanı ortalaması arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmaktadır ($p<0,05$). Son test başarı puanı ortalaması, ön test başarı puanı ortalamasından istatistiksel olarak anlamlı derecede daha yüksektir.

4.3.Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

Ders kitabının öğretim aracı olarak kullanıldığı kontrol grubunun ön test ve son test başarı puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

Tablo 7:Kontrol Grubu Ön Test-Son Test Bağımlı Örneklem t-Testi Sonuçları

		N	Ortalama	Std. Sapma	T	p
Kontrol Grubu	Ön test	30	39,20	13,87232	-4,25	,00
	Son test	30	55,33	15,44140		

Kontrol grubunun ön test başarı puanı ile son test başarı puanı ortalamaları ile bu ortalamaların arasındaki farklılığın anlamlılığının tespiti için yapılan bağımlı örneklem t-testi sonuçları tablo 7’de verilmiştir. Kontrol grubunun ön test ortalama başarı puanı 39,20 iken son test başarı puanı ortalaması 55,33’dür. Kontrol grubunun ön test başarı puanı ile son test başarı puanı ortalaması arasında istatistiksel olarak

anlamli bir fark bulunmaktadir ($p<0,05$). Son test basari puanı ortalaması, ön test basari puanı ortalamasından istatistiksel olarak anlamli derecede daha yüksektir.

4.4.Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

Şiirlerin öğretim materyali olarak kullanıldığı deney grubuyla, ders kitabının öğretim aracı olarak kullanıldığı kontrol grubunun son test basari puanları arasında anlamli bir farklılık var mıdır?

Tablo 8: Deney Ve Kontrol Grubu Son Test Bağımsız Örneklem t-Testi Sonuçları

		N	Ortalama	Std. Sapma	T	p
Son Test Başarı Puanı	Kontrol	30	55,33	15,44140	-4,02	,00
	Deney	30	69,33	11,18291		

Deney ve kontrol grubunun son test basari puanları ortalamaları arasında anlamli farklılığın tespiti için yapılan bağımsız örneklem t-testi sonuçları tablo 8’de verilmiştir. Test sonuçlarına göre deney grubunun son test ortalama basari puanı 69,33 iken kontrol grubunun ortalama son test basari puanı ise 55,33’ dür. Deney ve kontrol grubunun son test ortalama puanları arasında istatistiksel olarak anlamli bir fark bulunmaktadir ($p<0,05$). Deney grubunun son test puanı kontrol grubundan istatistiksel olarak anlamli derecede daha yüksektir.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Bu çalışmanın amacı, 7. sınıf Sosyal Bilgiler dersi “Türk Tarihinde Yolculuk” ünitesinin öğretiminde, şiirlerin kullanılarak öğrencilerin akademik başarısına etkisini araştırmaktır. Uygulamaya başlamadan önce ve uygulama bitiminden sonra deney ve kontrol grubu öğrencilerine ünite ile ilgili bilişsel seviyeleri ölçmek amacıyla, Türk Tarihinde Yolculuk ünitesi başarı testi uygulanmıştır.

7. sınıf Sosyal Bilgiler dersi “Türk Tarihinde Yolculuk” ünitesinin öğretiminde, şiirlerin bir öğretim materyali olarak kullanılmasının öğrencilerin akademik başarılarına etkisinin araştırıldığı bu çalışmada aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

- Araştırma bulguları, deney ve kontrol grubunun ön test başarı puanları ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamakta olduğunu göstermiştir. Bu bulgudan hareketle deney ve kontrol gruplarında bulunan öğrencilerin Türk Tarihinde Yolculuk ünitesi ön test başarı puanları açısından aynı düzeyde olduğunu söyleyebilir. Deney-kontrol grubundaki öğrencilerin ön test başarı puanlarına bakarak iki sınıfa birbirlerinden farklı öğretim yöntemleri uygulanmasından önce iki sınıfın akademik başarı düzeyleri birbirlerine yakın olduğu yorumu yapılabilir.

“Sosyal Bilgiler Öğretiminde Tarihi Romanların Kullanımının Öğrencilerin Akademik Başarısı Üzerine Etkisi” adlı tezde de araştırmaya başlamadan önce uygulanan başarı testi sonucu hem deney hem kontrol grubu öğrencilerin akademik başarıları birbirlerine denk olduğu gözlemlenmiştir. Tarihi romanların Sosyal Bilgiler öğretiminde kullanılmasının bireylerin merak ve araştırma duygusunu geliştirebileceği, bireylerde okuduğunu anlama ve uygulama gibi akademik becerileri kazandırabileceği üzerinde durulmuştur (Çifçi, 2011). Edebi ürünlerden olan şiirler de sosyal bilgiler dersinde etkili bir şekilde kullanılırsa tarihi romanlar ile çalışılan araştırmada ortaya çıkan faydaları bireye sağlayabilir.

- Deney grubunun ön test başarı puanı ile son test başarı puanı ortalaması arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmaktadır. Son test başarı puanı ortalaması, ön test başarı puanı ortalamasından istatistiksel olarak anlamlı derecede daha yüksektir. Bu sonuçlar ışığında “Türk Tarihinde Yolculuk” ünitesinde şiirlerin öğretim materyali olarak kullanılması deney grubundaki öğrencilere akademik anlamda büyük ölçüde katkı sağladığı görülmektedir. Böylece şiirlerin etkili bir öğretim aracı olduğu söylenebilir.

“Çanakkale Savaşlarını Nasıl Öğreteceğiz?” adlı makale, bizim çalışmamıza emsal olmuştur. Bu çalışmada Sosyal Bilgiler öğretiminde şiirlerin kullanılması ile ilgili bir inceleme yapılmıştır. Sosyal Bilgiler ve Tarih derslerinde öğrencilerin düzeyine uygun yazılmış şiirlerin derslerde kullanması üzerinde durulmuştur (Ata, 2001). Öğrenci düzeyine uygun yazılan şiirler ile birlikte öğrenci düzeyine uygun farklı edebi ürünler de (tarihi roman, öykü, masal vb.) bireyde derse güdülenmeyi sağlayabilir, girişimcilik, plan yapma gibi becerileri geliştirebilir.

- Kontrol grubunun ön test başarı puanı ile son test başarı puanı ortalaması arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmaktadır. Son test başarı puanı ortalaması, ön test başarı puanı ortalamasından istatistiksel olarak anlamlı derecede daha yüksektir. Kontrol grubundaki öğrencilerin “Türk Tarihinde Yolculuk” ünitesi başarı puanları ile ilgili olarak, öntest–sontest ortalama başarı puanları, uygulanan ders kitabının da etkili bir şekilde işlendiği sonucuna ulaştırabilir.

Ders ortamı, etkili bir şekilde bireye uygun düzenlenirse öğrencinin farklı yöntem teknikler ile işlediği dersi öğrenmesi artacaktır. “Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Derslerinde Edebi Ürün Kullanma Durumları” adlı tezde, Sosyal Bilgiler öğretmenleri ile mülakat tekniği kullanılarak bir araştırma yapılmıştır. Araştırmadan hareketle Sosyal Bilgiler öğretiminde edebi ürün kullanımının öğretimde faydalı olduğu ve bu yüzden öğrencilerin roman, hikâye, şiir gibi edebi ürünler okumaya teşvik edilmesi gerektiği söylenilmiştir (Yıldırım, 2017). Bu araştırmayı da baz alarak ilerlediğimizde, farklı bir yöntem teknik kullanmadan sadece ders kitapları ile işlenen dersin başarılı olabileceği ancak çalışmamızın konusu olan şiir kullanımı ile öğrencilerin akademik başarılarını arttırmada da faydalı olabileceği ve bireyin öz değerlendirme ve öz düzenleme becerilerinin artabileceği söylenebilir.

- Deney ve kontrol grubunun son test başarı puanları ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmaktadır. Deney grubunun son test başarı puanı, kontrol grubu son test başarı puanından istatistiksel olarak anlamlı derecede daha yüksektir. Deney-kontrol grubundaki öğrencilerin son test başarı puanlarına bakarak iki sınıfa birbirlerinden farklı öğretim yöntemleri uygulanmasından sonra iki sınıfın akademik başarı düzeylerinin arttığı ancak deney grubunun akademik olarak artışının daha yüksek olduğu görülmektedir. Buradan hareketle şiirlerin öğretim materyali olarak kullanılması öğrencilerin

bilişsel ve duyuşsal davranışları kazanmalarında oldukça fazla katkı sağlamıştır yorumu yapılabilir.

“Ortaöğretim T. C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük Dersinde “Şiir Kullanımına” İlişkin Öğretmen Görüşleri” adlı makaleyi de çalışmamıza ışık tutacak bir araştırma olarak alabiliriz. Bu çalışmada Sosyal Bilgiler öğretimde şiirlerin kullanılması ile ilgili bir araştırma yapılmıştır. Lirik şiir ya da epik şiir olsun bu şiirlerin İnkılâp Tarihi dersinde kullanılması ile bireylerin duyuşsal alan kazanımlarının örtüştüğü, bu sayede toplumsal mutluluk, yiğitlik gibi duyguların bireyde canlanabildiği konusuna değinilmiştir (Çençen,2014). Bireyin duygularına değinebilen şiirler sınıf ortamına, derse ve öğrenciye uygun bir halde sunulursa öğrencilerin dikkati istenilen yöne çekilebilir, böylece bireyin öğrenmesinde kalıcılık sağlanabilir.

Ayrıca edebi ürünlerin ders esnasında kullanılması ile öğrencilerin birçok becerilerinin gelişimi sağlanabilir. “Tarih Öğretiminde Bir Araç Olarak; Tarihi Romanlar” adlı makalede tarihi romanların çocuklarda vatan ve millet sevgisini uyandıracığına, okuma ve yazma becerilerini geliştireceğine değinilmiştir (Ata, 2000). Şiirler de tarihi romanlar gibi öğretimde kullanılırsa Sosyal Bilgiler öğretiminin verimi yükselebilir ve sınıf ortamı monotonluktan kurtulabilir. Yine “İlkokul 4.Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Öykü Ve İmge Destekli Öğretimin Öğrencilerin Tutumlarına Etkisi” adlı makalede de, edebi ürünlerin kullanılarak işlendiği bir ders sonucunda öğrencilerin derse olan tutumlarının olumlu yönde etkilendiği söylenmiştir (Güngör Akıncı ve Gönül, 2016). İmge ve öykülerden yararlanılarak işlenen bir Sosyal Bilgiler dersi nasıl sıkıcı olmaktan çıkıp eğlenceli bir hale bürünüyorsa şiirler ile de işlenen Sosyal Bilgiler dersi keyifli ve eğlenceli bir hale gelebilir.

Sonuç olarak, deney ve kontrol grubu öğrencilerinin “Türk Tarihinde Yolculuk” ünitesi testine ait başarı puanlarının deney öncesinden sonrasına anlamlı farklılık gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. Bu bulgu, şiirlerin bir öğretim materyali olarak kullanılmasının ve bu materyalin kullanılmadığı, ders kitabına dayalı yapılandırmacı yaklaşıma dayalı öğretim yöntemlerini uygulamanın öğrencilerin “Türk Tarihinde Yolculuk” ünitesine ait başarılarını artırmada etkisi olduğunu göstermektedir. Öte yandan uygulanan deneysel işlemin bir sonucu olarak “Türk Tarihinde Yolculuk” ünitesi başarıları değişmektedir. “Türk Tarihinde Yolculuk” ünitesi başarı testi puanlarında deney öncesine göre daha fazla artış gözlenen şiirlerin materyal olarak kullanıldığı yapılandırmacı yaklaşımın, sadece ders kitabının bir öğretim aracı olarak kullanıldığı yapılandırmacı yaklaşıma göre öğrencilerin Türk

Tarihinde Yolculuk Ünitesine ait başarılarını artırmada daha faydalı olduğu görülmektedir.

“Sosyal Bilgiler Öğretiminde Şiir Kullanımının Öğrencinin Akademik Başarısına Etkisi” adlı bu çalışmamız için yapılan literatür çalışmalarında şiirler ile ilgili detaylı bir çalışmaya yeterli düzeyde ulaşamamakla birlikte şiirlerin Sosyal Bilgiler öğretiminde verimli bir şekilde kullanılmadığı ve bu edebi ürünün göz ardı edildiği fark edilmiştir. Sosyal Bilgiler öğretiminde şiirler ile ilgili çalışmalara yeterince yer verilmediğinden dolayı farklı edebi ürünlerin Sosyal Bilgiler öğretimindeki yerleri incelenerek çalışmamıza ışık tutması amaçlanmıştır. Buna bağlı olarak;

“Sosyal Bilgiler Öğretiminde Şiir Kullanımının Öğrencinin Akademik Başarısına Etkisi” adlı araştırma sonucunda elde edilen bulgulara dayalı olarak aşağıdaki öneriler getirilmiştir.

- 1- Araştırmada elde edilen sonuçlara göre, Sosyal Bilgiler dersinde şiirlerin bir öğretim materyali olarak kullanıldığı yöntemin etkili olduğu görülmektedir. Bu nedenle Sosyal Bilgiler dersinin öğretiminde, diğer ünitelerin de içeriğine uygun olarak farklı edebi türlerin kullanılması önerilmektedir.
- 2- Sosyal Bilgiler dersinde Türk Tarihinde Yolculuk Ünitesinin Öğretiminde Şiir Kullanımının Öğrencinin Akademik Başarısına Etkisi adlı çalışmanın, farklı çalışma grupları üzerinde de araştırma yapılması önerilmektedir.
- 3- Sosyal Bilgiler Öğretiminde Şiir Kullanımının Öğrencinin Akademik Başarısına Etkisi ile ilgili öğretmen görüşlerinin de alındığı araştırmalar yapılması önerilmektedir.
- 4- Sosyal Bilgiler Öğretiminde öğrencilerin derse aktif katılımlarını sağlamak için ünitelerin içeriğine uygun şiirleri, kendi yaratıcılıklarını kullanarak yazmaları önerilmektedir.
- 5- Sosyal Bilgiler dersinin tüm ünitelerine ilişkin şiirlerin, ders yardımcı materyali olarak bir kitap haline getirilerek öğretmenlere sunulması önerilmektedir.
- 6- Araştırmadan elde edilen bulgulardan hareketle, daha önceden yeteri kadar alan çalışmalarının yapılmadığı farklı edebi ürünlerin de (karikatür, seyahatname, biyografi, destan vb.) Sosyal Bilgiler öğretimi aracı olarak kullanılabileceği önerilmektedir.

KAYNAKÇA

Açık Önkaş, N. (2013). Klâsik Şiir Örneklerinin Türkçe Eğitiminde Kullanılması Üzerine Bir Çalışma. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*[*H. U. Journal of Education*].28(1), 1-14.

Açıkgöz, K. Ü. (2003). *Etkili Öğrenme Ve Öğretme*, İzmir: Eğitim Dünyası.

Akbaba, B. (2009). Sosyal Bilgiler Öğretiminde Görsel Materyallerin Kullanımı. *Sosyal Bilgiler Öğretimi* (ss. 283-319). Ankara: Pegem Yayıncılık.

Akdağ, H. (2009). Sosyal Bilgiler Tanımı, Amacı, Önemi Ve Türkiye’deki Yeri. *Sosyal Bilgiler Öğretiminde Yeni Yaklaşımlar* (ss.1-23). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.

Akıncı Güngör, B.A., Gönül, N.A. (2016). İlkokul 4.Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Öykü ve İmge Destekli Öğretimin Öğrencilerin Tutumlarına Etkisi. *Karaelmas Eğitim Bilimleri Dergisi*. 4, 71-91.

Alkar, E. (2017). *Ortaokul 6.Sınıf Sosyal Bilgiler Programı Ülkemiz Ve Dünya Üntesinin Bilgisayar Destekli Materyallerle Öğretiminin Öğrencilerin Akademik Başarısına Etkisi* (Yüksek Lisans Tezi). Burdur: Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Ambarlı, A. (2010). *Türkiye’de Cumhuriyetten Günümüze Sosyal Bilgiler Programları*. (Yüksek lisans tezi). Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Arıkan R. (2013). *Araştırma Yöntem ve Teknikleri*. Ankara: Nobel Yayıncılık.

Ata, B.(2000). Tarih Öğretiminde Bir Araç Olarak; Tarihi Romanlar. *Türk Yurdu Dergisi*. 153-154/ 158-165.

Ata,B. (2001).Çanakkale Savaşlarını Nasıl Öğreteceğiz?. *Türk Yurdu Dergisi*. 164, 23-29.

Atabay, E. (2006). Okul Deneyimi Dersi Alan Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Gözlemleriyle İlköğretim Okulöncesi Öğretmenlerinin Yapılandırma Öğrenmeye Göre Değerlendirilmesi, *Yapılandırma ve Eğitime Yansımaları Sempozyumu*, İzmir: Özel Tefik Fikret Okulları. (ss: 11).

Aykaç, N. (2014). *Öğretim İlke ve Yöntemleri*. Ankara. Pegem.

Aytaş, G. (2006). *Edebî Türlerden Yararlanma*. Milli Eğitim, 169:261-276.

Brooks, J. G. ve Brooks M.G. (1999). In Search of Understanding the Case for Constructivist Classrooms, Alexandria, Association for Supervision and Curriculum Development.

Büyüköztürk, Ş. (2001). *Deneyisel Desenler, Ön test-Son test, Kontrol Grubu Desen ve Veri Analizi*. Ankara: Pegem Yayıncılık.

Büyüköztürk, Ş. (2002). *Veri analizi el kitabı: İstatistik, araştırma deseni, SPSS uygulamaları ve Yorum*. Ankara: Pegem Yayınları.

Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2010). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem.

Büyüköztürk, Ş. (2013). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.

Can, A. (2013). *Spss ile Nicel Veri Analizi*. Ankara: Pegem Yayıncılık.

Can, Ö. (2003). Çocuk ve Gençlik Edebiyatının Eğitimdeki Yeri ve Önemi. *SDÜ – Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 8, 149.

Chen, C. (2003). A Constructivist Approach to Teaching; Implications in Teaching Computer Networking. *Information Technology, Learning and Performance Journal*, 21(2), 17-27.

Cullinan, E. B., Scala, M. C. & Schroder, V. C. (1995). Three voices. York, MA: Stenhouse Publishers.

Çelikkaya, T. (2013). Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Öğretim Araç-Gereç ve Materyallerini Kullanma Düzeyleri. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. Cilt 32/1, 73-105.

Çençen, N ve Berk Akça N.(2014).Ortaöğretim T. C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük Dersinde Şiir Kullanımına İlişkin Öğretmen Görüşleri. *Türk Tarih Eğitimi Dergisi*. 3(1), 1-23.

Çençen, N.(2010). *11. Sınıf Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi Ve Atatürkçülük Dersinde Tarih Öğretmenlerinin “Edebi Ürün” Kullanımına İlişkin Görüşleri*.(Yayınlanmamış Doktora Tezi). Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Çetin, K. (2003). Türk Eğitim Tarihinde Sosyal Bilimler ve Sosyal Bilgilerin Tarihsel Süreci. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi /Journal of Graduate School of Socialsciences*. 2, 163-1642.

Çetinkaya, B. (2016). *Sosyal Bilgiler Eğitimi Öğretmen Adaylarının Bloom Taksonomisine Göre Soru Yazmaya İlişkin Başarı Düzeylerinin Değerlendirilmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Kırşehir: Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Çilenti, K. (1997) . *Eğitim Teknolojisi ve Öğretim*, Ankara: Gül Yayınevi.

Çiftçi, T. (2011). *Sosyal Bilgiler Öğretiminde Tarihi Romanların Kullanımının Öğrencilerin Akademik Başarısı Üzerine Etkisi* (Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Demirel, Ö. (2000). *Öğrenme Sanatı*, Ankara: Pegem Yayıncılık

Denman, G. (1988). When you have made it your own...Teaching poetry to young people. Portsmouth, NH: Heinemann.

Doğan, E. (2017). *Sosyal Bilgiler Dersinde Deprem Konusunun Dijital Oyunlarla Öğretiminin Akademik Başarıya Etkisi* (Yüksek Lisans Tezi). Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Dursun, D. (2005). Sosyal Bilgiler Öğretiminde Öğrencilerin Yeteneklerine Dayalı Konu Merkezli Öğretim Tekniği. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*. 18, 153-159.

Erdem, E. (2001). *Program Geliştirmede Yapılandırmacı Yaklaşım*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

Eymen Erman , U. (2007). *SPSS 15.0 Veri Analiz Yöntemleri*, İstatistik Merkezi Yayın No: 1.

Gözütok, D. (2000). *Öğretmenliği Geliştiriyorum*. Ankara: Siyasal Kitabevi.

Güleryüz, H. (2002). *Yaratıcı Çocuk Edebiyatı*, Ankara: Pegem Yayıncılık.

İşman, A. (2011). *Öğretim Teknolojileri ve Materyal Tasarımı*. Ankara: Pegem Akademi.

Kan, Ç. (2009). ABD ve Türkiye’de Sosyal Bilgilerin Tarihsel Gelişimi. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 30, 664-672.

KARASAR, N. (2009). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Yayıncılık.

Kaya, M. (2013). Okuma Yazma Öğretiminde Şiir. *Dil ve Edebiyat Dergisi*. 10:1, 49-96.

Kaya, R. ve Güven, A. (2012). *İlköğretim Yedinci Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Derslerinde Tarih Konularının İşlenişi ve Tarihin Değeri İle İlgili Görüşleri*. TurkishStudies.- International PeriodicalForTheLanguages, LiteratureandHistory of TurkishorTurkic Volume 7/2 Spring 2012, p.675-691, Ankara.

Kaymakçı, S. (2013). Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Sözlü Ve Yazılı Edebi Türlerin Kullanım Durumu. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*. 20, 230-255.

Köksal, H. (2010). Tarih Öğretiminde Epik Şiirlerin Kullanılması. *Tarih Nasıl Öğretilir*(ss.307-313) . İstanbul: Yeni İnsan Yayınları.

Köstüklü, N. (2006). *Sosyal Bilimler Ve Tarih Öğretimi*. Konya: Sebat Matbaacılık.

Kurtulmuş, T. (2014). *Sosyal Bilgiler Eğitiminde Medya Okur-Yazarlığı Dersinin Ortaokul Öğrencilerine Etkisi*(Yüksek Lisans Tezi). Kayseri: Erciyes Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Kuş, E. (2012). *Nicel-Nitel Araştırma teknikleri*. Ankara: Anı yayıncılık.

Lockward, D. (1994). Poets on teaching poetry. *The English Journal*. 83 (5), 65-70.

Milli Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Sosyal Bilgiler 5. Sınıf Çalışma Kitabı, (2016). Ankara: MEB Yayınları.

Milli Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Sosyal Bilgiler 5. Sınıf Ders Kitabı, (2016). Ankara: MEB Yayınları.

Milli Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Sosyal Bilgiler 6. Sınıf Çalışma Kitabı, (2016). Ankara: MEB Yayınları.

Milli Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Sosyal Bilgiler 6. Sınıf Ders Kitabı, (2016). Ankara: MEB Yayınları.

Milli Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Sosyal Bilgiler 7. Sınıf Çalışma Kitabı, (2016). Ankara: MEB Yayınları.

Milli Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Sosyal Bilgiler 7. Sınıf Ders Kitabı, (2016). Ankara: MEB Yayınları.

Milli Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim T.C İnkılap Tarihi Ve Atatürkçülük 8. Sınıf Çalışma Kitabı, (2016). Ankara: MEB Yayınları.

Milli Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim T.C İnkılap Tarihi Ve Atatürkçülük 8. Sınıf Ders Kitabı, (2016). Ankara: MEB Yayınları.

Nalçalı, A. ve Ercoşkun, M.H. (2005). İlköğretim Sosyal Bilgiler Derslerinde Kullanılan Materyaller. *Atatürk Üniversitesi Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi / Journal Of Kâzım Karabekir Education Faculty*. 11, 141-154.

Özbay, M. (2006). *Türkçe Özel Öğretim Yöntemleri I*, Ankara: Öncü Kitap

Özgüven, İ. E. (1998). *Psikoojik Testler*, Ankara: Pdrem yayınları.

Öztürk, C. ve Dilek, D. (2002). *Hayat Bilgisi Ve Sosyal Bilgiler Öğretimi*. Ankara: Pegem Yayıncılık.

Öztürk, C. ve Otluoğlu, R. (2003). *Sosyal Bilgiler Öğretiminde Edebi Ürünler ve Yazılı Materyaller*. Ankara: Pegem Yayıncılık.

Öztürk, C. (2006). *Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi*. Ankara: Pegem Yayıncılık.

Pehlivan, H. (2010). Eğitimde Yapılandırmacı Yaklaşım. *1. Ulusal Eğitim Programları ve Öğretim Kongresi* Balıkesir Üniversitesi.

Perfect, K. A. (1999). Rhyme and Reason: Poetry for the heart and head. *The Reading Teacher*, 52 (7), 728-737.

Rogers, W. C. (1985). Teaching for poetic thought. *The Reading Teacher*, 39, 296-300.

Senemoğlu, N. (1998). *Gelişim Öğrenme ve Öğretim / Kuramdan Uygulamaya*. Ankara: Önsen Matbaası.

Shapiro, S. (1985). An analysis of poetry teaching procedures in sixth grade. *Reading Research Quarterly*, 20, 368-381.

Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı (2017).

<http://mufredat.meb.gov.tr/Dosyalar/201771714294390405SOSYAL%20B%C4%B0LG%C4%B0LER%204-7.pdf>, (11.12.2017).

Sosyal Bilgiler Öğretiminde Yeni Yönelimler (2014).

<http://www.sosyalbilgiler.gen.tr/sosyal-bilgiler-ogreniminde-yeni-yonelimler/>, (10.10.2017).

Sosyolojide Nicel Ve Nitel Araştırma Yöntemleri (2015).

<http://www.bingol.edu.tr/media/204988/sayt-bolum8-Sosyolojide-Nicel-ve-Nitel-Arastirma-Yontemleri.pdf> , (10.03.2018).

Sönmez, V. (1996). *Sosyal Bilgiler Öğretimi*. Ankara: Pegem Yayınları.

Sönmez , V. (1999). *Sosyal Bilgiler Öğretimi ve Öğretmen Kılavuzu*, İstanbul: MEB Yayınları.

Sönmez, V. (1999). *Sosyal Bilgiler Öğretimi Kılavuzu*, MEB: Öğretim Kitapları Dizisi.

Sözer, E. (1998). Sosyal Bilgiler Öğretiminde Kullanılan Araç-Gereçler. *Sosyal Bilgiler Öğretimi*.(ss.121-139). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları.

Szabo, S. (2008). Patterned poetry writing helps preservice teachers summarize content learning. *The Delta Kappa Gamma Bulletin*, 25 (1), 23-26.

Şaşan, H. (2002). Yapılandırmacı Öğrenme. *Yaşadıkça Eğitim Dergisi*. 74-75, 49-52.

Şimşek, A. (2003). Tarih Öğretiminde Görsel Materyal Kullanımı. *G.Ü. Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*. Cilt 4, Sayı 1, 143- 157.

Şimşek, S. (2016). *Sosyal Bilgiler Öğretimi*. Ankara: Anı Yayıncılık.

Tay, B. (2011). Sosyal Bilgiler Öğretiminin Dünyu Bugünü ve Yarını. *Sosyal Bilgilerin Temelleri*. (ss.2-18). Ankara: Pegem Yayınları.

Turgut, M. F. (1992). *Eğitimde ölçme ve değerlendirme*. Ankara: Saydam Matbaacılık.

Türk Dil Kurumu. (2005). *Türkçe Sözlük*. Ankara: 4.Akşam Sanat Okulu Matbaacılık

Uyguner M. (1977). Çocuklar İçin Şiir. *Türk Dili Dergisi*, Sayı 311.

Ün Açıkgöz, K. (2005). *Aktif Öğrenme*. İzmir: Eğitim Dünyası Yay.

Ün Açıkgöz, K. (2005). *Etkili Öğretme ve Öğrenme*. İzmir: Eğitim Dünyası Yay.

Ünlü, İ. (2016). *Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Ders Materyali Olarak Edebi Ürün Kullanımına Yönelik Görüşleri*. *International Journal Of EurasiaSocialSciences*, Vol: 7, Issue: 22, pp. (120-136)

Veri Analizi Nedir? Nasıl Yapılır?. (2016).

<https://www.onlineistatistik.com/single-post/2016/12/03/veri-analizi-nedir-nasil-yapilir> (11.10.2017) .

Yıldırım, E. (2012). *Şiirin Türkçe Eğitimindeki İşlevi Ve İlköğretim İkinci Kademe Türkçe Ders Kitaplarındaki Şiirlerin Yerinin İncelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Denizli: Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Yıldırım, M. (2017). *Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Derslerinde Edebi Ürün Kullanma Durumları (Erzurum Örneği)*. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

EK -1

MANİSA İL MİLLİ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜ'NE YAZILAN DİLEKÇE

İLGE MİLLİ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜNE
DEMİRCİ/MANİSA

151133004 numara ile Celal Bayar Üniversitesi Eğitim Fakültesi İlk Öğretim Anabilim Dalı Sosyal Bilgiler Eğitiminde yüksek lisans yapmaktayım. Sosyal Bilgiler Öğretiminde Şiir Kullanımının Öğrencinin Akademik Başarısına Etkisi adlı yüksek lisans tezinde 7. sınıflar için uygulayacağım Türk Tarihine Yolculuk Başarı Testi'ni ilgenizde bulunan 75. Yıl Aline Paşa Ortaokulunda uygulanak için gerekli iznin verilmesini istiyorum. Gereğini Arz ederim.

17.06.2016
Aybuke Zeliha GÖRLER

A. Görler

ADRES

İskele Mah. 92. Sokak No:13
Dutca/Muğla

Tel: 0554 320 71 93

EK 1 : Başarı testi uygulama açıklaması
EK 2 : Türk Tarihine Yolculuk Başarı Testi

EK-2

MANİSA İL MİLLİ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜ'NDEN GELEN CEVAP YAZISI

**T.C.
MANİSA VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü**

Sayı : 46949512-605.01-E.7546204
Konu: Araştırma İzni

14.07.2016

DEMİRCİ KAYMAKAMLIĞINA
(İlçe Millî Eğitim Müdürlüğü)

İlgi: 24.06.2016 tarih ve 6994042 sayılı yazınız.

Celal Bayar Üniversitesi Demirci Eğitim Fakültesi İlköğretim Anabilim Dalı Sosyal Bilgiler Eğitimi Yüksel Lisans Programı öğrencisi Aybuke Zeliha GÜRLER'e ait "Sosyal Bilgiler Öğretiminde Şiir Kullanımının Öğrencinin Akademik Başarısına Etkisi" konulu tez çalışması için Müdürlüğünüze bağlı 75. Yıl Alime Paşa Ortaokulu 7. Sınıf öğrencilerine yönelik bir araştırma yapmak istediği bildirilmiştir.

Söz konusu çalışmanın 2016-2017 eğitim öğretim yılında, eğitim öğretimi aksatmadan, yazımız ekinde bulunan onaylı formların kullanılması koşuluyla, gönüllülük esasına dayalı olarak uygulanması ilgi genelge doğrultusunda, Müdürlük Makamından alınan 13.07.2016 ve 7517271 sayılı Olur ile uygun görülmüştür.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

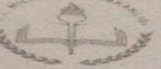
Abdullah ÖLMEZ
Vali a.
Millî Eğitim Müdür V.

EKLER :
Onay (1 sayfa)
Araştırma Değerlendirme Formu (1 sayfa)

Şişliçayırı Mah. Atatürk Bld. 45020 MANİSA
Elektronik A.Ş. www.meb.gov.tr
e-posta: ab45020@meb.gov.tr

Ayrıntılı bilgi için Strateji Bürosu
Tel: (0236)231 46 08 (105)
Faks: (0236) 231 12 51

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <http://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden 7c90-f061-3e09-9dbf-2a56 kodu ile teyit edilebilir.

**T.C.
MANİSA VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü**

Sayı : 46949512-605.01-E.7517271
Konu: Araştırma İzni

13.07.2016

MÜDÜRLÜK MAKAMINA

İlgi: a) Millî Eğitim Bakanlığı Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğünün 07/03/2012 tarih ve 3616 sayılı 2012 / 13 No'lu genelgesi,
b) Demirci İlçe Millî Eğitim Müdürlüğü'nün 24.06.2016 tarih ve 6994042 sayılı yazısı.

İlgi (b) yazı ile; Celal Bayar Üniversitesi Demirci Eğitim Fakültesi İlköğretim Anabilim Dalı Sosyal Bilgiler Eğitimi Yüksel Lisans Programı öğrencisi Aybuke Zeliha GÜRLER'e ait "Sosyal Bilgiler Öğretiminde Şiir Kullanımının Öğrencinin Akademik Başarısına Etkisi" konulu tez çalışması için Demirci İlçe Millî Eğitim Müdürlüğüne bağlı 75. Yıl Alime Paşa Ortaokulu 7. Sınıf öğrencilerine yönelik bir araştırma yapmak istediği belirtilmektedir.

Söz konusu ölçeklerin, 2016-2017 eğitim öğretim yılı içerisinde, eğitim öğretimi aksatmadan, yazımız ekinde bulunan onaylı formun kullanılması koşuluyla, gönüllülük esasına dayalı olarak uygulanması Müdürlüğümüze uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görüldüğü takdirde Olurlarınızı arz ederim.

Neçmettin OKUMUŞ
Müdür Yardımcısı

OLUR
13.07.2016
Abdullah ÖLMEZ
Millî Eğitim Müdür V.

EKLER :
İlgi yazı ve ekleri (7 sayfa)
Araştırma Değerlendirme Formu (1 sayfa)

Şişliçayırı Mah. Atatürk Bld. 45020 MANİSA
Elektronik A.Ş. <http://evraksorgu.meb.gov.tr> Tel: (0236) 231 46 08 e-posta: ab45020@meb.gov.tr Faks: (0236) 231 12 51

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <http://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden b577-f04f-3dd5-8696-ea3f kodu ile teyit edilebilir.

EK-3**MANİSA İL MİLLÎ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜ ARAŞTIRMA
DEĞERLENDİRME FORMU**

T.C.
MANİSA VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

ARAŞTIRMA DEĞERLENDİRME FORMU

ARAŞTIRMA SAHİBİNİN	
Adı Soyadı	AYBÜKE ZELİHA GÜRLER
Kurumu / Üniversitesi	Celal Bayar Üniversitesi Demirci Eğitim Fakültesi İlköğretim Anabilim Dalı
Araştırma yapılacak iller	Manisa İli Demirci İlçesi
Araştırma yapılacak eğitim kurumu ve kademesi	Demirci İlçesi 75. Yıl Alime Paşa Ortaokulu 7. Sınıf Öğrencileri
Araştırmanın konusu	"Sosyal Bilgiler Öğretiminde Şiir Kullanımının Öğrencinin Akademik Başarısına Etkisi"
Üniversite / Kurum onayı	Var
Araştırma/proje/ödev/tez önerisi	Yüksek Lisans Tezi
Veri toplama araçları	Türk Tarihine Yolculuk Başarı Testi
Görüş istenilecek Birim/Birimler	-
KOMİSYON GÖRÜŞÜ	
İlgi: Millî Eğitim Bakanlığı'nın 07/03/2012 tarihli ve 3616 sayılı Millî Eğitim Bakanlığı'na Bağlı Okul ve Kurumlarda Yapılacak Araştırma ve Araştırma Desteğine Yönelik İzin ve Uygulama Genelgesi Genelgenin ilgili maddeleri gereğince yapılan incelemede, araştırma/proje başvurusu olması gereken nitelikler açısından incelenmiş olup, araştırmanın/projenin 2016-2017 öğretim yılında eğitim öğretimi aksatmayacak şekilde yapılmasına oybirliği ile karar verilmiştir.	
Komisyon kararı	Oybirliği ile alınmıştır.
Muhalef üyenin Adı ve Soyadı:	Gerekçesi; -----

KOMİSYON

30/06/2016
Komisyon Başkanı
Necmettin OKUMUŞ
İl Millî Eğitim Müdür Yrd.

Sümeyye TROĞLU
Öğretmen

Üye
Hasan ALEVNUR
Öğretmen

EK-4

**CELAL BAYAR ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER ETİK KURULU RAPORU**

T.C.
CELAL BAYAR ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü
Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Komisyonu

Sayı : -050.04.04
Konu : Aybüke Zeliha GÜRLER'in Etik
Komisyon Başvurusu Hk.

Sayın Yrd. Doç. Dr. Kadir ADAMAZ

İlgi : 26/07/2016 tarihli ve 56050 sayılı yazı.

İlgi tarih ve sayılı yazınız Sosyal Bilimler Etik Komisyonumuzun 27.07.2016 tarih ve 8/EK3 sayılı kararında görüşülmüş olup; karar örneği ekte gönderilmektedir.

Bilgilerinizi rica ederim.

e-imzalıdır

Prof. Dr. Ayşe İLKER
Komisyon Başkanı

Ek: 8-EK3 A.Z. GÜRLER (1 sayfa)

Dağıtım:
Sbe-Sınıf Öğretmenliği Anabilim Dalı
Başkanlığına
Yrd. Doç. Dr. Kadir ADAMAZ

EK-5**CELAL BAYAR ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER ETİK KURULU RAPORU KARARI**

T.C. CELAL BAYAR ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER ETİK KURULU							
KARAR TARİH / NO	27/07/2016 – 8/EK3						
ARAŞTIRMANIN ADI	"Sosyal Bilgiler Öğretiminde Şiir Kullanımının Öğrencinin Akademik Başarısına Etkisi"						
SORUMLU ARAŞTIRMACI	Aybuke Zeliha GÜRLER						
ARAŞTIRMA EKİBİ	Aybuke Zeliha GÜRLER - Yrd.Doç.Dr. Kadir ADAMAZ						
ARAŞTIRMANIN NİTELİĞİ	YÜKSEK LİSANS – DOKTORA TEZİ ☒ AKADEMİK AMAÇLI ☐						
KARAR BİLGİLERİ	Araştırma dosyası ile İlköğretim Anabilim Dalı Başkanlığı'nın 26.07.2016 tarih ve E.56050 sayılı yazısı incelenmiş; Etik açıdan UYGUN OLDUĞUNA ~~UYGUN OLMADIĞINA~~ oy birliği ile karar verilmiştir.						
Ünvanı/Adı /Soyadı		Araştırma İle İlişkisi Olan Üye	Toplantıya Katılmayan Üye	Ünvanı/Adı /Soyadı		Araştırma İle İlişkisi Olan Üye	Toplantıya Katılmayan Üye
Prof.Dr. Ayşe İLKER FEF Türk Dili ve Edebiyatı ABD.		☐	☐			☐	☐
Doç.Dr. Selhan ÖZBEY Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu		☐	☐			☐	☐
Doç.Dr. Tülin CANBAY İİBF Maliye ABD		☐	☐			☐	☐
Doç.Dr. C. Erdem HEPAKTAN İİBF İktisat ABD		☐	☐			☐	☐
Yrd.Doç.Dr. Kadir ADAMAZ Eğitim Fakültesi İlköğretim Bölümü		☐	☐			☐	☐
Yrd.Doç.Dr. Nejdett BİLGİ FEF Tarih ABD.		☐	☐			☐	☐
Yrd.Doç.Dr. Papatya ALKAN GENCA FEF İngiliz Dili ve Edebiyatı ABD.		☐	☒			☐	☐
		☐	☐			☐	☐
		☐	☐			☐	☐
Etik Kurulumuzun kararı yukarıda belirtilmiştir. Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim. Prof.Dr. Ayşe İLKER Başkan							

EK- 6

TÜRK TARİHİNDE YOLCULUK ÜNİTESİ BAŞARI TESTİ ÖLÇEĞİNİ KULLANMAK İÇİN ARAŞTIRMACIDAN ALINAN İZİN

Re: izin isteği

tanercifci <tanercifci@gmail.com>
2.6.2016 (Per), 22:03
Siz

Yanıtla

Merhaba Aybüke Hanım,
İlgili başarı testini tabiki kullanabilirsiniz. Çalışmalarında başarılar ve kolaylıklar dilerim.

iPhone'umdan gönderildi

2 Haz 2016 tarihinde 14:43 saatinde, Aybüke GÜRLER <aybuke_1993@hotmail.com> şunları yazdı:

> Sayın Taner Bey,
> Celal Bayar üniversitesinde yüksek lisans yapmaktayım.sosyal bilgiler öğretiminde tarihi romanların kullanımının öğrencinin akademik başarıları üzerine etkisi adlı yüksek lisans tezinizde bulunan başarı testinizi,iziniz olursa sizi referans göstererek yüksek lisans tezimde kullanmak istiyorum.

TÜRK TARİHİNDE YOLCULUK ÜNİTESİ BAŞARI TESTİ

Bu test çoktan seçmeli sorulardan oluşmaktadır. Her sorunun yalnızca bir doğru cevabı vardır. Bir soruya birden fazla yanıt verilmişse o soru yanlış sayılacaktır. Yanıtlarınızı kurşun kalemle işaretleyiniz. Testin tümü için verilen yanıtlama süresi 30 dakikadır.

Osmanlı Devleti önceleri küçük bir beylik iken kısa sürede güçlü bir devlet haline gelmiştir.

1. Buna durumun sebepleri arasında aşağıdakilerden hangisi yer almaz?

- A) Fethettiği topraklardaki halka hoşgörülü davranması
- B) Kurulduğu coğrafi konumun gelişmeye uygun olması
- C) Yetenekli padişahların işbaşına gelmesi
- D) Hristiyan halkın kendi dinine sahip çıkması

2. Haçlı Seferleri sonucunda Avrupa’da:

- Derebeylik yönetimi zayıflayarak kralların siyasal gücü artmış
- Akdeniz limanları gelişmiş
- Din adamlarına güven azalmış,
- Matbaa, kâğıt, pusula gibi buluşlar dışarıdan alınmıştır.

Buna göre Avrupa ile ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) İslam dünyası üzerinde üstünlük kurmuşlardır.
- B) Önemli siyasal değişimler yaşamışlardır.
- C) Halkın kiliseye bakış açısı değişmiştir.
- D) Teknolojik gelişmelerden yararlanmışlardır.

3. İspanya’da yaşayan Yahudiler, Hristiyanların baskı ve işkencelerinden kaçarak, II.Bayezit’in izniyle Osmanlı topraklarına yerleşmişlerdir.

Bu durum, Osmanlıların en çok hangi özelliğini yansıtır?

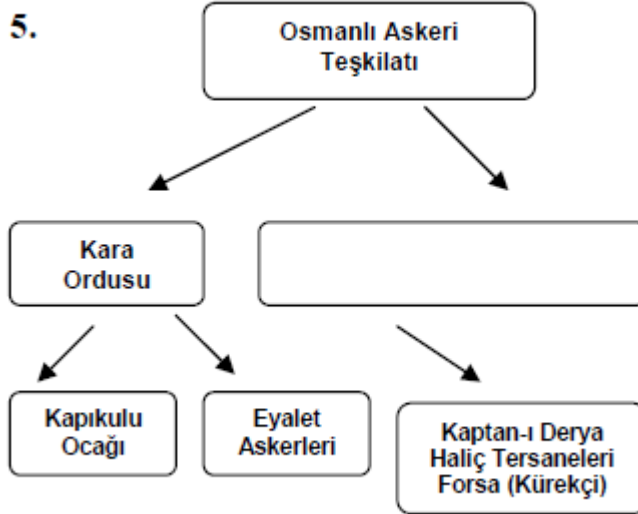
- A) Ekonomik yönden zenginliğini
- B) Değişik dinlere hoşgörülü yaklaştığını
- C) Padişahların geniş yetkileri olduğunu
- D) Hristiyanlarla Yahudiler arasında çekişmeler yaşandığını

4. Osmanlı Devleti gayrimüslim toplumlardan Yeniçeri ocağına alacağı acemi oğlanların öncelikle Türk ailelerin yanına verirmiş.

Osmanlı Devleti’nde böyle bir uygulamanın olmasının amaçları arasında aşağıdakilerden hangisi olamaz?

- A) Acemi oğlanların Türkçe öğrenmesini sağlamak
- B) Acemi oğlanların Türk kültürünü öğrenmesini sağlamak
- C) Acemi oğlanların Türk ailelerin hizmetçiliğini yapması
- D) Acemi oğlanların İslam dinini öğrenmesini sağlamak

5.

Osmanlı askeri teşkilatının bir bölümünü gösteren yukarıdaki kavram haritasında boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi gelmelidir?

- A) Tımarlı Sipahiler
- B) Divan-ı Hümayun
- C) Osmanlı Donanması
- D) Yeniçeriler

6. Aşağıdakilerden hangisi Anadolu da kurulan beyliklerin olumlu katkıları arasında gösterilemez?

- A) Türkmenlerin güvenli ve düzenli bir şekilde Anadolu'ya yerleşmelerini sağlamışlardır.
- B) Anadolu'da yaşayan Bizanslıları zorla Müslümanlaştırmışlardır.
- C) Haçlılar ve Bizanslılarla mücadele etmişlerdir.
- D) Anadolu'da cami, medrese, kervansaray gibi mimari eserler yaparak Anadolu'yu bayındır hale getirmişlerdir.

7. Kanuni Sultan Süleyman döneminde, Osmanlı Devleti'nin sınırları genişlemiş, yasalar konulmuş, devlet örgütü ve ordu zamanın gereksinimlerine göre geliştirilmiş; ilahiyat, hukuk ve tıp fakülteleri açılmıştır.

Bu parçada, Kanuni dönemiyle ilgili gelişmelerden hangisinden söz edilmemiştir?

- A) Askerî başarılarla yeni topraklar kazanılması
- B) Devlet yönetiminde yeni düzenlemeler yapılması
- C) Bilim ve eğitime önem verilmesi
- D) Askerî harcamaların denetlenmesi

8. Venedikli bir tacir “ Selçuklu ülkesinde tacirler için sanki her şey düşünülmüş; pazarlar, kervansaraylar, malımızı güvence altına alan kanunlar yapılmış” diyerek Anadolu'nun ekonomik hayatı hakkında bize bilgi vermektedir.

Bu bilgilere dayanarak aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşılamaz?

- A) Selçuklular ekonomik hayatı canlı tutmaya çalışmışlardır.
- B) İpek ve baharat yolları önemini kaybetmiştir.
- C) Anadolu'ya gelen tacirlerin ihtiyaçları düşünülmüştür.
- D) Selçuklular ticarete tüccarların mallarını koruma altına alan sigortacılık anlayışını uygulamışlardır.

9. Yıldırım Bayezid ile Timur arasında 1402 yılında yapılan Ankara savaşından sonra bir takım gelişmeler olmuştur. Osmanlı duraklama fetret (başboşluluk) devrine girmiş, Osmanlıya katılan beylikler (Karesi oğulları) dışında bağımsız olmuştur. Yıldırım'ın oğulları arasında 11 yıllık taht kavgası yaşanmıştır.

Bu bilgilere göre aşağıdaki sorulardan hangisine cevap bulamayız?

- A) Hangi beylik Osmanlıdan ayrılmamıştır?
- B) Savaş kimler arasında olmuştur?
- C) Savaşın sebepleri nelerdir?
- D) Savaşın sonuçları nelerdir?

10. Aşağıda Osmanlı Devleti'nin duraklamasının nedenleri verilmiştir.

I. Savaşlarda yenilgilerin artması

II. İpek ve baharat yolunun yer değiştirmesi

III. Sancağa çıkma usulünün (Şehzadelerin eğitilmesi) kalkması

Buna göre hangi alanda bir bozulmadan bahsedilemez?

A) Yönetim (idare)

B) Maliye (ekonomi)

C) Ordu (askeri)

D) Sosyal (toplumsal)

11. Anadolu Selçuklu Devleti zamanında Anadolu'da yaşamış Hz. Mevlana, Hacı Bektaş-ı Veli ve Yunus Emre gibi kişiler, Türk Kültürü'nün Anadolu'da yerleşmesini ve yayılmasını sağlamışlardır.

Bu durumun aşağıdakilerden hangisini kolaylaştırdığı söylenebilir?

A) Haçlı Seferleri'nin başlamasını

B) Bizans Egemenliği'nin sona ermesini

C) Anadolu'nun Türkleşmesini

D) Avrupa'daki Türk İlerleyişi'nin hızlanmasını

12. Osmanlı Devleti fethettiği şehirlerde;

— Süleyman Paşa Medresesi,

— Yeşil Cami,

— Rüstem Paşa Hanı gibi mimari eserler yapmıştır.

Bu durum Osmanlı Devleti ile ilgili aşağıdakilerden hangisinin göstergesi olamaz?

A) Mimariye önem verildiğinin

B) Ticarete önem verildiğinin

C) Eğitim faaliyetine önem verildiğinin

D) Anadolu Türk birliğinin sağlandığının

13. İstanbul'un fethinin aşağıdaki sonuçlarından hangisi Avrupa'nın siyasi yapısının değişmesinde etkili olmuştur?

A) Bizanslı Bilginlerin İtalya'ya göç etmesi

B) Güçlü topların surları yıkabileceğinin anlaşılması

C) Ortodoks Kilisesine geniş haklar verilmesi

D) İpek ticaret yolu denetimi için adım atılması

14. Osmanlı devletinde yaşanan kültür etkileşiminde Osmanlının yapmış olduğu faaliyetler Batıyı etkilemiştir. Kültür değerlerimiz Batı tarafından kullanılmıştır.

Aşağıdakilerden hangisi buna örnek olamaz?

- A) Mehter Marşının Avrupa’da kullanılması
- B) Türk motif ve işlemelerinin birçok resimde yer alması
- C) Osmanlının matbaayı kullanması
- D) Macarların pirinç tarımını Osmanlıdan öğrenmesi

15. III. Selim’in ilk kez 1797’de Topkapı Sarayı’nda, Batı’dan gelen bir opera topluluğunun temsillerini oynatması etrafta ilgi uyandırır. II. Mahmut ise 1826’da Yeniçeri Ocağı’nı dağıtıp yerine Asakir-i Mansureyi Muhammediye adlı orduyu kurar. Yeni orduya artık mehter takımının müziği değil yeni bir müzik gerekmektedir. Böylece, Muzikayı Hümayun adı verilen bir boru takımı kurulur. Başına GiuseppeDonizetti getirilir. Bu takım saray bandosu olarak da görev yaparken Donizetti bunlara 1846’da bir de yaylı sazlar bölümü ekler ve sarayda çalışmalar yaptırır. Böylece bu topluluk, hem ordudaki mehterhanenin hem de saraydaki meşkhanenin yerini alır.

Yukarıdaki parçadan yola çıkılarak aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşılabilir?

- A) III. Selim ve II. Mahmut sanata değer vermişlerdir.
- B) Osmanlı-Avrupa kültür ilişkisi müzikle başlar.
- C) Osmanlı müzik zevki Avrupa’dan etkilenmemiştir.
- D) Osmanlı ordusunun bandosunu opera etkilemiştir

16. Osmanlı Devleti’nin yükselişi sırasında Ege adaları, Kırım, Suriye, Mısır ve Kıbrıs alındı.

Aşağıdakilerden hangisi bu fetihlerin ortak amacı olarak gösterilemez?

- A) Devletin sınırlarını genişletmek
- B) Ticaret yolları üzerinde denetim kurmak
- C) Devletin gelirlerini arttırmak
- D) Anadolu’da Türk birliğini kurmak

17. Osmanlılar, Rumeli ve Balkanlarda fethedilen yerlere Anadolu'dan getirilen Türk aileleri yerleştirmişler, onlardan vergi almamışlar ve onların Anadolu'ya geri dönmelerini engellemişlerdir.

Buna göre, Osmanlıların böyle davranmasının nedeni aşağıdakilerden hangisi olabilir?

- A) Balkanlardaki kültürel değerleri kazanmak istemesi
- B) Anadolu'daki siyasi birliği güçlendirmeye çalışması
- C) Bölgede kalıcı egemenlik kurmak istemesi
- D) Göçebe Türkleri belli bir otorite altında toplamaya çalışması

18. Osman Bey döneminde Karacahisar, Bilecik, Yarhisar ve Yenişehir; Orhan Bey döneminde İznik, İzmit ve Bursa fethedilmiştir.

Buna göre Osman Bey ve Orhan Bey döneminde aşağıdakilerden hangisine önem verilmiştir?

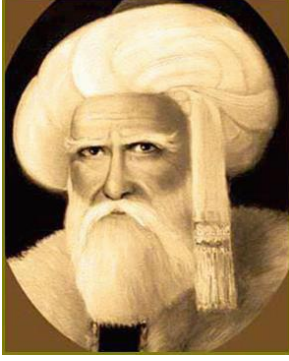
- A) Dünya ticaret yollarını ele geçirmeye
- B) Ülke topraklarını Bizans yönünde genişletmeye
- C) Osmanlı ordusunu kuvvetlendirmeye
- D) Anadolu Türk birliğini kurmaya

19. Osmanlı Devlet adamları birçok alanda yenilik yapmak istemelerine rağmen Yeniçeriler her defasında bunu engellemeye çalışmışlardır. Osmanlı padişahı II. Mahmut bu durumu değiştirebilmek için Yeniçeri Ocağını zor da olsa kaldırmayı başarmıştır.

Bu durumun aşağıdaki sonuçlardan hangisine zemin hazırlayacağı söylenebilir?

- A) Savaşlarda yenilgilerin artmasına
- B) Sınırların daralmasına
- C) İç karışıklıkların yaşanmasına
- D) Yenilik hareketlerinin hızlanmasını

20.

Şeyh Edebali

Ey oğul! Bundan
böyle kötü söz, şom
ağız, haksız yorum
bize, bağışlama sana...
Bölmek bize,
bütünlemek sana...

Ahi Şeyhi Edebali'nin, Osmanlı Beyliği'nin başına geçen Osman Bey'e yaptığı bu tavsiyelerle bir hükümdarın hangi özelliğe sahip olması gerektiğini vurgulamıştır?

- A) Önemli görevlere yakınlarını getirmek
- B) Devlet işlerinde tek başına hareket etmek
- C) Hoşgörölü ve birleştirici olmak
- D) Komşu devletlerle iyi geçinme

21. Kanuni Sultan Süleyman döneminde;

—Roma Germen (Alman) İmparatorluğu'nun tehdidi karşısında Fransa'ya yardım edildi.

—Avusturya, Osmanlı'nın üstünlüğünü tanıdı

—Macaristan'ın büyük bölümü Osmanlıya bağlandı

—Akdeniz'de haçlı donanmasına karşı büyük zafer kazanıldı.

Verilen bilgilere göre Osmanlı Devleti'nin aşağıdakilerden hangisini amaçladığı söylenemez?

- A) Avrupa Hristiyan birliğinin oluşmasını önlemeyi
- B) Akdeniz'e hâkim olmayı
- C) Avrupa'daki reform hareketlerini engellemeyi
- D) Avrupa'da siyasi ve askeri üstünlük sağlamayı

22. Osmanlılarda ülke toprakları gelirlerine göre belli bölümlere ayrılırdı. Tımar adı verilen bu bölümler, devlet memurlarına ve askerlere görev karşılığı olarak verilirdi. Tımar alan memur ve askerler, gelirlerine göre atlı asker yetiştirmek zorundaydılar.

Buna göre aşağıdakilerden hangisi Tımar Sistemi'nin Osmanlı Devleti'ne sağladığı yararlarından biri olarak gösterilemez?

- A) Her an savaşa hazır bir askerî gücün oluşturulması
- B) Hazineye yük olmadan asker yetiştirilmesi
- C) Tarım topraklarının genişlemesi
- D) Toprakların sürekli işlenmesi

23. Osmanlı Devleti Kuruluş Döneminde, fetihlere öncelik vermiş, Balkanlarda yaptığı fetihler sonucunda yeni topraklar ele geçirmiştir. Alınan bu yeni bölgelerdeki halk vergiye bağlanırken, dini inançlarını özgürce devam ettirmelerine izin verilmiştir.

Buna göre Osmanlı Devleti ile ilgili;

I. Hoşgörülü bir politika izlediği,

II. Ekonomik kazanç sağladığı,

III. Balkan fetihlerini tamamladığı

Çıkarımlarından hangileri yapılabilir?

A) Yalnız I B) Yalnız II C) I ve II D) I, II ve III

24.

Ben Osmanlı ordusunda görevli bir askerim. Maaş almayız. Savaş zamanı orduya katılır, savaş olmadığında bulunduğumuz köyün güvenliğini sağlarız.

Yukarıdaki askerin anlatımına göre bu asker aşağıdaki Osmanlı askerlerinden hangisine mensuptur?

A) Yeniçeriler

B) Tımarlı sipahiler

C) Akıncılar

D) Cebeciler

25.

Selçuklular Anadolu'da, Osmanlılar ise Balkanlarda fethettikleri bölgelere Türkmen aileleri yerleştirmişlerdir.

Aşağıdakilerden hangisi Selçukluların ve Osmanlıların ortak politikasıdır?

A) Ülke nüfusunu artırma

B) Ele geçirdikleri bölgede kalıcı egemenlik kurma

C) Deniz yolları üzerinde denetimi ele geçirme

D) Avrupa'daki Hristiyan devletlerin birleşmesini engelleme

TEST BİTTİ.
CEVAPLARI KOTROL EDİNİZ.

EK -8

7.SINIF TÜRK TARİHİNDE YOLCULUK ÜNİTESİNDE KULLANILAN ŞİİRLER

YÖNÜMÜZ ANADOLU

Orta Asya'dan çıktık yola
Horasan'da verdik mola
Konargöçerlerin beyi buyurdu
Yönümüz ANADOLU

Aç, susuz kalmamak için
Otlak, mera bulmak için
Boylar arası çatışmalara son vermek için
Yönümüz ANADOLU

Aybüke Zeliha GÜRLER

BEYLİKLER

Şanlı Malazgirt Zaferi sonunda
Beylikler kuruldu Anadolu'da
Danişment Gazi'si, Artuk'u, Saltuk'u
Türkleştirdiler Anadolu'yu

Bölgelerinde kurdular: Cami, han, hastane, köprü
Farklı milletlere gösterdiler inanç özgürlüğünü
Barış getirdiler Anadolu'ya
Beyliklerin temel görüşü oldu: Hoşgörü

Aybüke Zeliha GÜRLER

BEYLİĞİMİN ADI

Beyliğimin adı Aydınoğlu
Donanmam İle koruyacağım yurdumu
Beyliğimin adı Karamanoğlu
Divanda, dergâhta, meydanda
Türkçeden başka dil konuşturmayacağım toprağında

Candaroğlu'dur beyliğimin adı
Kastamonu'dur vatani
Eşsiz, Çivisiz Cami'yi Mahmut Bey yaptırdı
Ramazanoğlu'dur, beyliğimin adı
Külliyem Anadolu'nun baş tacı
Medresesi, mektebi, Ulu Camiisi ile imar ettim Adana'yı

Aybüke Zeliha GÜRLER

AMACIMIZ: İSKÂN

Orhan Bey'in amacı
Halkını iskân etmekti
Rumeli'yi fethedip
Konargöçerleri yerleştirdi

Düzenli ordu kurup
Hanlar, hamamlar yaptırdı
Halkına yemekler dağıtıp
Beyliğinin gücünü artırdı

Aybüke Zeliha GÜRLER

YÜKSELİŞ

Osmanlı günden güne büyüyor
Sınırları genişliyordu
Devlet gelirlerini artırmak için
Fetihler yapılıyordu

Denetim lazımdı ticaret yollarının
Alınması şarttı Kırım'ın, Adalar'ın, Mısır'ın
Güvenliği için Anadolu'nun
Hâkimiyeti şarttı Trabzon'un

Aybüke Zeliha GÜRLER

BİZE DERLER OSMANLI ORDUSU

Bize derler Osmanlı Ordusu
Bir yarımız kara
Diğer yarımız donanma
Tek yüreğiz korumak için yurdumuzu

Bize derler Osmanlı Ordusu
Kara kuvvetlerimizle hükmederiz üç kıtaya
Kâh yeniçerilerimizle yürürüz düşmana
Kâh silahlarımızı yaptırırız Cebeci Ocağı'na

Bize derler Osmanlı Ordusu
Donanmamız ile inletiriz yeri yurdu
Başımızdır Kaptan-ı Derya'mız
Gücümüzdür reislerimiz, leventlerimiz, forsalarımız

Aybüke Zeliha GÜRLER

HOŞGÖRÜ

Din, dil, ırk ayrımı gözetmeden
Devletimizi 600 yıl yönettik üç kıtada
Bunun tek nedeni
Hoşgörülü, adaletli olmakta

Musevi'si, Hristiyan'ı, Müslüman'ı
Ahenk içinde yaşadılar
Camisi, kilisesi, sinagogu
Hiçbirini diğerlerinden ayıramadılar

Aybüke Zeliha GÜRLER

ETKİLEŞİM

Hoşgörü ile barışları
Kültür, sanatla estetiği
Mimari sanatla şehirlerinizi
Paylaştık birlikte medeniyetlerimizi

Lalemizle bahçelerinizi
Minyatürlerimizle evlerinizi
Mehter takımımızla gönüllerinizi
Kahveyle yumuşattık kalplerinizi

Aybüke Zeliha GÜRLER

FETİH MARŞI

Yelkenler biçilecek, yelkenler dikilecek;
Dağlardan çektirilen, kalyonlar çekilecek;
Kerpetenlerle surun dişleri sökülecek!

Yürü; hâlâ ne diye oyunda, oynaştasın?
Fatih'in İstanbul'u fethettiği yaştasın!

Sen de geçebilirsin yardan, anadan, serden
Senin de destanını okuyalım ezberden
Haberin yok gibidir taşıdığın değerden

Elde sensin, dilde sen; gönüldesin, baştasın
Fatih'in İstanbul'u fethettiği yaştasın!

Yüzüne çarpmak gerek zamanenin fendini!
Göster: kabaran sular nasıl yıkar bendini!
Küçük görme, hor görme, delikanlım kendini!

Şu kırık abideyi yükseltecek taştasın;
Fatih'in İstanbul'u fethettiği yaştasın

Bu kitaplar Fatih'tir, Selim'dir, Süleyman'dır;
Şu mihrabSinânüddin, şu minare Sinan'dır;
Haydi, artık uyuyan destanını uyandır!

Bilmem, neden gündelik işlerle telâştasın
Kızım, sen de Fatihler doğuracak yaştasın!

Delikanlım! İşaret aldığın gün atandan!
Yürüyeceksin! Millet yürüyecek arkandan!
Sana selâm getirdim Ulubatlı Hasan'dan!

Sen ki burçlara bayrak olacak kumaştasın;
Fatih'in İstanbul'u fethettiği yaştasın!

Bırak, bozuk saatler yalan yanlış işlesin!
Çelebiler çekilip haremelerde kışlasın!
Yürü aslanım, fetih hazırlığı başlasın

Yürü, hâlâ ne diye kendinle savaştasın?
Fatih'in İstanbul'u fethettiği yaştasın!

Arif Nihat Asya

Gel yine gel, ne isen öyle gel
İster kâfir ister Mecusi, ister putperest olsan da gel
Bizim dergâhımız umutsuzlar dergâhı değildir.
Yüz kere tövbeni bozmuş olsan da yine gel

Mevlana

Sevgi varken nefret niye.
Barış varken savaş niye.
Kardeşlik varken didişmek niye.
Dostluk varken düşmanlık niye.
Hoşgörü varken bağnazlık niye.
Özgürlük varken tutsaklık niye.
Adalet varken, haksızlık niye.

Hacı Bektaşî Veli

